

Tolosaldea
garatzen

IRUZURRAREN ETA USTELKERIAREN AURKAKO PLANA

Tolosaldea Garatzen, S.A.

Tolosan, 2022ko ekainaren 13an

Tolosaldea
garatzen

IRUZURRAREN AURKAKO PLANA

1. Justifikazioa eta sarrera.
2. Adierazpen instituzionala.
3. Helburua eta aplikazio-eremua.
4. Iruzurraren arriskua ebaluatzea.
5. Iruzurraren aurkako neurriak.
6. Prebentzioko neurriak.
  - 6.1. Iruzurra detektatzeko neurriak.
  - 6.2. Iruzurra zuzentzeko eta zigortzeko neurriak.
7. Interes-gatazkei aurre egiteko prozedura
8. «Iruzurraren aurkako batzordea».
9. Oparien politika
10. Otorduen eta joan-etorrien gastuak
11. Ikerketa informazio batzordea
12. Glosario

ERANSKINAK

- I. eranskina: Interes gatazkarik eta iruzurraren zein ustelkeriaren prebentzioariburuzko testa
- II. eranskina: IGEA-Interes-gatazkarik ezaren adierazpena: ereduak
- III. eranskina: Interes-gatazkarik eza egiaztatze ereduak
- IV. eranskina: Konkurrentzia masiboko dirulaguntzak emateko prozeduren kasuan interes-gatazka izateko arriskua aztertze aurkeztu beharreko eskabideak hautatzeko arauak.
- V. eranskina: Enplegatuen jokabide-kodea
- VI. eranskina: Ikur edo adierazle gorriak iruzurraren aurkako borrokan

EGINBIDEA: Tolosaldea Garatzen, S.A.-ko Administrazio Kontseiluak, 2022ko ekainaren 13an egindako bileran aho batez onartutako plana.

EGUNERAKETA: HFP/55/2023 Agindua, 2023ko urtarrilaren 24koa betetzeko II. eranskina osatu eta III. eta IV. eranskinak gehitu dira.

Tolosaldea
garatzen

1. Justifikazioa eta sarrera.

Europako Kontseiluak onartu zuen, 2020ko ekainaren 21ean, Next Generation EU programa sortzea. Programa hori pizgarri ekonomikora bideratutako tresna da, eta Europar Batasunak bere gain hartutako finantza-arloko neurririk garrantzitsuenetako bat da 2020an COVID-19ak eragindako aurrekaririk gabeko krisiari erantzuteko. Datozen urteetan ere izango ditu ondorioak programa horrek. Next Generation EU finantza- tresnak, Europako Kontseiluak 2020ko uztailaren 21ean onetsiak, bere baitan hartzen du, elementu nagusi gisa, «Suspertze eta Erresilientzia Mekanismo» bat (hemendik aurrera, SEM): haren helburua Batasuneko estatuetan inbertsioa eta erreformak bultzatzea da, hartara, susperraldi jasangarri eta erresilientea lortzeko, eta, aldi berean, justizia sozialean oinarritutako hainbat erreforma ahalbidetzea, bai maila nazionalen, bai eskumenak transferituta dituzten autonomia-erkidegoekin gobernantza partekatuan.

Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2021eko otsailaren 12ko 2021/241 (EB) Erregelamenduaren bidez ezarritako Suspertze eta Erresilientzia Mekanismoa da Suspertze Funtsetan muina. Haren helburua da Europar Batasuneko estatuetan inbertsioa eta erreformak bultzatzea, suspertze iraunkorra eta erresilientea lortzeko, eta, aldi berean, Europar Batasunaren lehentasun ekologikoak eta digitalak sustatzea.

Suspertze eta Erresilientzia Mekanismoak honako lau helburu nagusi hauek ditu: Europar Batasunaren ekonomia-, gizarte- eta lurralde-kohesioa sustatzea; Europar Batasuna osatzen duten estatu kideen erresilientzia eta doitzeko gaitasuna indartzea; COVID-19ren krisiaren ondorio sozial eta ekonomikoak menderatzea; eta trantsizio ekologiko zein digitalari laguntza ematea. Horiek guztiak bideratuta daude EBko ekonomien hazkunde-potentziala berreskuratzera, krisiaren ondoren enplegua sortzeko politikak sustatzera eta hazkunde jasangarria bultzatzera.

Helburu horiek lortzeko, Europar Batasuneko estatu kide bakoitzak Berreskuratzeta Egoitza Plan bat diseinatu behar du, helburu horiek lortzeko behar diren erreformak eta inbertsio-proiektuak jasoko dituenak. Espainiar Estatuko Suspertze, Eraldatze eta Erresilientzia Planak (aurrerantzean, SEEP) zeharkako lau ardatz ditu, 10 politika-palankatan egituratuta, eta horien barruan hogeita hamar osagai biltzen dira, Planaren inbertsioetarako eta erreformetarako programa koherenteak artikulatzea ahalbidetzen dutenak:

- Trantsizio ekologikoa.
- Eraldaketa digitala.
- Gizarte- eta lurralde-kohesioa eskuratzea.
- Genero-berdintasuna.

Toki-erakundeek, Suspertze eta Erresilientzia Mekanisмотik datozen diru-funtsekin osorik edo partzialki finantzatutako proiektuen onuradunak diren aldetik, aipatutako HFP/1030/2021 Aginduaren 6. artikuluan bete beharko dute, eta honela xedatzen du artikulua horrek:

«Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2021eko otsailaren 12ko 241/2021 (EB) Erregelamenduaren 22. artikulua Espainiari Suspertze eta Eraldatze Mekanismoko diru-funtsetan onuradun gisa Europar Batasunaren finantza-

Tolosaldea garatzen

interesak babesteko ezartzen dizkion betebeharrak betetze aldera, SEEP programako neurriak betearazten parte hartzen duen erakunde erabakitzaile edo betearazle orok dagozkion arauekin bat datozen neurrien plan bat eduki beharko du, eta plan horrek aukera eman beharko du iruzurraren aurkako zer neurri aplikatu behar dituen eta zer neurri aplikatu behar zaizkion adierazteko».

Era berean, irailaren 10eko ICT/949/2021 Aginduaren 29.2.f) artikulua, merkatuei, merkataritza-hiriguneei, sedentarioa ez den merkataritzari eta merkaturatze-kanal laburrei laguntzeko laguntza-lerroaren oinarri arautzaileak ezartzen dituenean, eta 2021. urterako deialdia egiten duenean, SEEPen esparruan, hau adierazten da: erakunde onuradunek, 5.f) artikuluan aurreikusitako betebeharrak betetzeaz gain, bermatu beharko dute gastuen erregulartasuna eta neurriak hartu beharko dituzte ustelkeria aurreikusi, atzeman, jakinarazi eta zuzentzeko, baita interes-gatazka eta finantzaketa bikoitza prebenitzeko ere.

Administrazio Publikoa modernizatzeko eta SEEP gauzatzeko premiazko neurriak onartzen dituen abenduaren 30eko 36/2020 Errege Lege Dekretua onartuz, arintze- eta kontrol-neurriak hartu eta jaso ziren. Azaldutakoaren jarraipen gisa, irailaren 29ko HFP/1030/2021 Agindua onartu da, SEEParen kudeaketa-sistema eratzen duena.

Agindu horretako aurreikuspenen artean, 6. artikulua ezartzen eta garatzen duen betebeharra nabarmentzen da, zeinaren arabera, Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren otsailaren 12ko 2021/241 (EB) Erregelamenduaren 22. artikulua ezartzen dituen betebeharrak betetze aldera (Suspertze eta Erresilientzia Mekanismoa ezartzendu erregelamendu horrek), entitate orok, SEMeko funtsen onuradun den heinean Europar Batasunaren finantza-interesak babesteari dagokionez, eduki beharko du honako hau: Iruzurraren aurkako neurrien plan bat eduki beharko du eta plan horrek aukera eman beharko dio, dagokion jardun-eremuan, dagozkion funtsak aplikatu beharreko arauen arabera erabili direla bermatzeko eta deklaratzeko, bereziki iruzurra, ustelkeria eta interes-gatazkak prebenitu, detektatu eta zuzentzeko dagokionez.

2. Tolosaldea Garatzen, S.A. ren adierazpena.

Tolosaldea Garatzen, S.A. garapen agentziak, bere eskumenen esparruan, iruzurraren aurkako politika indartzeko konpromisoa hartu du bere eginkizunen garapenean. Horretarako, arau juridiko, etiko eta moralak betetzeko estandar zorrotzak bere gain hartuko dituen tresna egokia ezarri nahi du, bai eta estandar horiek integritatearen, objektibotasunaren eta zintzotasunaren printzipioei atxikitu nahi ditu. Halaber toki-erakunde honek apustua egin nahi du iruzurraren eta ustelkeriaren aurkako kultura bat garatu eta areagotzeko, garapen agentziarekin harremanetan dauden edo harekin parte hartzen duten eragile guztiek hautematen dutena.

Tolosaldea Garatzen, S.A.-k kultura etiko bat sustatu nahi du erakundearen barruan, iruzurrezko jokabideak edo jarduerak sorraraziko ez dituen eta horiek prebenitzea eta antzematea erraztuko duena.

Iruzurraren aurkako plan hau Garapen agentziaren Administrazio Kontseiluan onartuko da: lehendakariaren, lehendakariordearen eta Administrazio Kontseiluaren eskumeneko gastuei, kontratazioei eta dirulaguntzei eragiten die; gastuak onartzeko espedienteen legezketasuna, segurtasuna eta gardentasuna babesten ditu; iruzurra kontrolatzeko organoa izendatzeko eta funtzio eta kontrol sistema berriak esleitzeko erabiltzen da.

Tolosaldea garatzen

Izan ere, Europako Batasunaren Tratatuaren 274. artikulua arabera, Batzordeak bere erantzukizunpean gauzatu behar du aurrekontua, finantza-kudeaketa onaren printzipioaren arabera.

Gainera, estatu kideek Batzordearekin lankidetzan jardun behar dute, baimendutako kredituak finantza-kudeaketa onaren printzipioaren arabera erabiltzenez bermatzeko.

Era berean, Europako Erkidegoen aurrekontu orokorrari aplikatu dakioken finantza-erregelamendua onartzen duen Kontseiluaren 1605/2002 (EE, Euratom) Erregelamenduaren 53. artikulua 2. paragrafoari jarraituz, estatu kideek kudeaketa partekatua eremuan irregulartasunak eta iruzurrak prebenitu eta horieiaurre egiteko erantzukizuna dute. Irregulartasuna nahita egin den (iruzurra) edo ez, gastu horiek Europako aurrekontuaren baterako finantzaketatik kanpo utzi behar dira.

Plan hau garapen agentziaren egoitza elektronikoan eta gardentasun atarian argitaratuko da.

Barne-kontrolko sistema bat ezarri nahi da, iruzurrezko edozein jardura prebenitzeko eta, ahal den neurrian, detektatzeko eta, hala badagokio, horren ondorioak zuzentzeko. Horretarako, osotasun-, inpartzialtasun- eta zintzotasun-printzipioak hartu nahi dira kontuan bere eginkizunak betetzean.

Ondorioz, Tolosaldea Garatzen, S.A.k Iruzuraren aurkako Neurrien Plana onartzeko konpromiso instituzionala hartu du, HFP/1030/2021 Agindua 6.5 artikulua xedatutako nahitazeko edukia eta epeak kontuan harturik.

Zehazki, honako jardura hauek egiteko konpromisoa hartzen du, besteak beste, epe horren barruan:

1. Arriskuen analisia eta ebaluazioa
2. Kode etiko bat idaztea.
3. Kanal Etikoaren Protokoloa idaztea.
4. Interes-gatazkak prebenitzeko politika idaztea.
5. Oparien, otorduen eta joan-etorrien politika idaztea.
6. Prestakuntza eta kontzientziak iruzurraren prebentzioaren arloan.
7. Iruzurra kontrolatzeko organoa izendatzea.

Tolosaldea Garatzen, S.A.k jakinarazpenetarako barne-kanalen bidez antzeman daitezkeen irregulartasunak edo iruzurraren eta ustelkeriaren susmoak salatuko ditu, eta iruzurraren aurkako koordinazio-erakunde eta zerbitzuekin elkarlanean arituko da une oro.

Bereziki, konfidentzialtasun-printzipioa errespetatuz, Iruzuraren aurkako Koordinazio Zerbitzu Nazionalarekin lankidetzan arituko da. Iruzuraren aurkako Koordinazio Zerbitzu Nazionala da Iruzuraren aurka Borrokatzeko Europako Bulegoarekin (OLAF) elkarlanean iruzurraren aurka Europar Batasunaren finantza-interesak babesteko ekintzak antolatzeaz arduratzen den organoa.

Estatuko Administrazioaren Kontu-hartzailetza Nagusiaren barruan dago, eta, Diru-laguntzei buruzko azaroaren 17ko 38/2003 Lege Orokorraren 25. xedapen gehigarriaren arabera, honako eginkizun hauek dagozkie:

- A. Estrategia nazionalen sorrera eta abiaraztea zuzentzea eta Europar Batasunaren interes finantzarioak babesteko beharrezkoak diren lege-

Tolosaldea garatzen

- eta administrazio-aldaketak bultzatzea.
- B. Sistema nazionalak Europar Batasuneko funtsen kudeaketarako izan ditzaketen gabeziak identifikatzea.
- C. Erakunde nazionalen eta OLAFen artean irregulartasunei eta iruzur-susmoeiburuzko koordinazio- eta informazio-bideak ezartzea.
- D. Iruzurraren aurkako prebentzio eta borrokarako prestakuntza sustatzea

3. Helburua eta aplikazio eremua

Iruzurraren aurkako Plan honen helburua da iruzurraren eta ustelkeriaren aurkakogaietan aplikatu eta bete beharreko printzipioak eta arauak ezartzea, Berreskuratzeko eta Erresilientziarako Mekanismotik (MRR) datozen funtsen inguruko interes-gatazkak saihesteko.

Horretarako, iruzurrezko edozein jardueratan disuasio-efektua eragingo duenkultura sustatuko da, iruzurraren prebentzioa eta detekzioa ahalbidetuz eta iruzurrarekin lotutako delituen eta iruzurrarekin lotutako delituen ikerketa erraztutako prozedurak garatuz, kasu horiei modu egokian eta une egokian heltzen zaiela bermatzeko.

Plan hau iruzurraren aurkako zikloaren funtsezko lau elementuen inguruan egituratzen da: prebentzioa, detekzioa, zuzenketa eta jazarpena, eta EEMtik datozen funtsen kudeaketan esku hartzen duten organo eta langile guztiei aplikatuko zaie.

Halaber, erakunde, organismo eta erakunde publiko edo pribatu guztiek, hornitzaileek, kontratistek, azpikontratistek edo laguntzaileek (aurrerantzean, hirugarrenek) politika honi atxiki beharko diote, Tolosaldea Garatzen, S.A.rekin edozein motatako harremanak hasi eta mantendu ahal izateko.

4. Iruzur arriskuen balorazioa

Tolosaldea Garatzen, S.A.ren nahitaezko jarduera da irailaren 29ko HFP/1030/2021 Aginduaren 6.5.c) artikuluan xedatutakoari jarraituz.

Lehenik eta behin, irailaren 29ko HFP/1030/2021 Aginduaren 6.2 artikuluko bigarren paragrafoan aurreikusitakoa betez, Tolosaldea Garatzen, S.A.k kontrol- eta ebaluazio- tresna hauek ezarri ditu.

- a) Interes-gatazken, iruzurraren prebentzioaren eta gutxieneko estandarrari buruzko ustelkeriaren testa (irailaren 29ko HFP/1030/2021 Aginduaren II.B.5 eranskina), zikloko lau arloetako funtsezko alderdiak sartzeko erreferentzia gisa balio izan duena

«Iruzurra kontrolatzeko organoa»k iruzur-arriskuaren hasierako ebaluazioa egiteko ardura du. Ebaluazioa urtero errepikatuko da; hala ere, maiztasun txikiagoz eskatu ahal izango da, hala gomendatzen duten egoeretan, hala nola araudi- edo antolaketa-aldaketak, inguruabar berritzaileak agertzea edo iruzurraren aurrean ahulguneak detektatzea.

Autoebaluazio horren emaitzak Plan honen I. eranskinean jasotzen dira.

- b) Iruzurra, ustelkeria eta interes-gatazka prebenitzeko, hautemateko eta zuzentzeko neurriei buruzko erreferentzia edo gida (Aginduaren III.C eranskina). Plan honen 5.puntuan (hurrengo puntuan) nagusiki jasotzen dira.

Tolosaldea garatzen

Bigarrenik, arrisku-matrize bat erabili behar da, iruzurra prebenitzeko tresna gisa eta egon daitezkeen ahuleziak eta mehatxuak detektatzeko bitarteko gisa balio duena. Bertan, balizko arriskuak iruzur-agertoki potentzial gisa jasotzen dira, eta haien inpaktuaren eta probabilitatearen arabera baloratzen dira, mailaren arabera kategorizatuz (txikia, ertaina edo handia). Horrez gain, identifikatutako iruzur-arrisku bakoitzari dagokionez inplementatu beharreko ekintzak zehazten dira.

5. Iruzurraren aurka borrokatzeko neurriak

Tolosaldea Garatzen, S.A.k, iruzur-arriskuaren autoebaluazioa egin ondoren, iruzurraren aurkako borrokaren zikloaren funtsezko lau elementuen inguruan egituratutako hainbat neurri eta prozedura artikulatzen ditu: prebentzioa, detekzioa, zuzenketa eta jazarpena.

5.1. PREBENTZIO-NEURRIAK

A. Adierazpen instituzionala.

Beharrezkotzat jotzen da erakundearen iruzurraren aurkako jarrera ahalik eta gehien adieraztea eta zabaltzea. Horretarako, Tolosaldea Garatzen, S.A.k iruzurraren aurkako adierazpen instituzionala sinatzen du, osotasun, objektibotasun, kontu- emate eta zintzotasun balioetan oinarrituta, eta Plan honen parte da. Kanpaina hori ahalik eta gehien zabalduko da barneko eta kanpoko hainbat kanalen bidez (Tolosaldea Garatzen, S.A.ren egoitza elektronikoan).

B. Jokabide-kodea.

Tolosaldea Garatzen, S.A.k jokabide-kodea eta printzipio etikoak sinatu ditu, eta enplegatu eta hautetsi guztiek bete beharko dituzte. Kode horrek iruzurra eragin dezaketen zirkunstantzien aurrean espero den jokabidea ezartzen du, eta haren printzipioak jokabide-konpromiso hauetan oinarritzen dira:

- Aplikatu beharreko legeria zorrotz betetzea.
- Baliabide publikoen erabilera egokia
- Osotasuna, profesionaltasuna eta zintzotasuna kudeaketan.
- Informazioaren gardentasuna eta erabilera egokia.
- Onuradunei tratu inpartziala eta ez-diskriminatzailea ematea
- Funtsen kudeaketan Garapen agentziaren ospea edo izen ona babestea.

Enplegatuen jokabide-kodea V. eranskinean jasota dago.

Etika- eta jokabide-kode hori egoitza elektronikoan argitaratuko da, denek jakin dezaten eta hedapen handiagoa izan dezaten.

C. Interes-gatazkarik ez dagoela adieraztea.

EEMBren kontura finantzatutako diru-laguntzak emateko eta kontratatzeko prozeduretan parte hartzen duten guztiek interes-gatazkarik ez dutela adieraztenduen adierazpena bete behar dute.

Kide anitzeko organoen kasuan, adierazpen hori dagokion bileraren hasieranegin dezakete bileran parte hartzen duten guztiek, eta Aktan jaso beharko da.

Era berean, IGEA (interes-gatazkarik ezaren adierazpena) betetzeko

Tolosaldea

garatzen

betebeharra ezartzen da, laguntza emateko baldintzen barruan interes-gatazka potentziala duten jarduerak egin behar dituzten onuradunek aurkeztu beharreko baldintza gisa.

IGEA (interes gatazkarik ezaren adierazpena) betetzerakoan, zorrotz aplikatu beharko dira Enplegatu Publikoaren Oinarrizko Estatutuaren Legearen testu bategina onartzen duen urriaren 30eko 5/2015 Legegintzako Errege Dekretuaren 53. artikulua, printzipio etikoei buruzkoa, Euskal Funtzio Publikoari buruzko uztailaren 6ko 6/1989 Legearen 73. artikulua, betebeharrei buruzkoa, eta Sektore Publikoaren abenduaren 1eko 40/2015 Legearen 23. artikulua, Gardentasunari buruzko abenduaren 1eko 40/2015 Legeari buruzkoa.

IGEAren (interes-gatazkarik ezaren adierazpenaren) eredia II. eranskinean dago.

Nolanahi ere, aplikatzekoa izango da Sektore Publikoko Kontratuei buruzko azaroaren 8ko 9/2017 Legean aurreikusitakoa. Lege horren bidez, Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2014ko otsailaren 26ko 2014/23/EB eta 2014/24/EB zuzentarauen transposizioa egiten da Espainiako ordenamendu juridikora, baita 36/2020 Errege lege-dekretua, abenduaren 30ekoa, administrazio publikoa modernizatzeko eta berreskurapen-, eraldaketa- eta erresilientzia-plana betearazteko premiazko neurriak onartzen dituen ere.

Era berean, Diru-laguntzei buruzko azaroaren 17ko 38/2003 Legean xedatutakoa eta hori garatzen duen erregelamendua aplikatuko dira.

Garapen agentziak, PRTR gauzatzen parte hartzen duen erakundea den aldetik, prozedurak aplikatuko ditu, Estatuaren Laguntzei eta Lehia Askeari buruzko araudia uneoro erabat errespetatzen dela ziurtatzeko, bai eta finantzaketa bikoitzik ez dagoela bermatzeko ere.

Horretarako, autoebaluazio bat egingo du, Estatuko laguntzen erregimenarekiko bateragarritasunari eta finantzaketa bikoitzaren prebentzioari buruz.

Artikulu horretan ezarritakoaren arabera, Europar Batasunaren Funtzionamenduari buruzko Tratatuaren (EBFT) 107. artikulua. Estatu-laguntzatzat jotzen da estatuak edo estatuko funtsen bidez emandako edozein laguntza, edozein modutan, faltsutzea edo faltsutzea mehatzatzea dakarrena.

Lehia, enpresa edo ekoizpen jakin batzuei mesede eginez.

Bestalde, EBFTren 101. eta 102. artikuluek debekatu egiten dute operadore ekonomiko batek lehia askea faltsutzen edo murrizten duen edozein jokabide aldean izatea edo aldebakarrekoa izatea.

Garapen agentziak printzipio horiek errespetatu beharko ditu uneoro, EBFTan, Lehia Defendatzeko Legean eta aplikatu beharreko gainerako araudian ezarritakoaren arabera.

D) Prestakuntza eta sentsibilizazioa

Prestakuntza eta informazioa da plana garatzeko oinarria. Behar-beharrezkoada langile guztiak, hierarkia- eta antolaketa-maila guztietan, iruzurraren eta ustelkeriaren aurkako borrokan giltzarri gisa identifikatzea. Horretarako, berriazko prestakuntza-planak ezarriko dira.

Tolosaldea
garatzen

«Iruzuraren aurkako organoa»k prestakuntza teoriko eta praktikoko hainbataukera proposatuko ditu, bereziki arrisku bereziko sektoreentzat.

Era berean, aldian-aldian sentsibilizazio-ekintzak abiaraztea proposatzen da, hala nola jardunaldiak, komunikazioak eta tailerrak, besteak beste.

5.2. DETEKZIO-NEURRIAK

A. IGEA (interes gatazkarik ezaren adierazpena) beste iturri batzuetatik datorren informazioarekin egiaztatzea.

IGEA (Interes-gatazkarik ezaren adierazpena) egiaztatu egin behar da. Egiaztapen-mekanismoek IGEAko informazioan jarri beharko dute arreta, eta informazio hori aztertu beharko da beste informazio mota batzuk kontuan hartuta:

- Kanpo-informazioa (adibidez, interes-gatazka eragin duen egoerarekin zerikusirik ez duten eta erakundetik kanpoko pertsonen eman dezaketen interes-gatazka bati buruzko informazioa),
- Interes-gatazka izateko arrisku handia duten egoera jakin batzuei buruz egindako egiaztapenak, barne-arriskuen azterketan edo «ikur gorriak» (ikusB atala) oinarrituta.
- Ausazko kontrolak.
  - Informazioa honako hauen bidez egiaztatu ahal izango da: merkataritza-erregistroen datu-baseak, diru-laguntzen datu-base nazionala, langileen espedienteak (datuak babesteko arauak kontuan hartuta) edo datuak aztertzeko edo arriskuak puntuatzeko tresnak.

B. Ikur gorriak.

Kontrol-prozedurek arreta iruzurraren arrisku-puntu nagusietan eta horien mugarrri edo markatzaileetan jartzen dutela ziurtatu behar da. Kontrol hori izate hutsak iruzurrak egiteko disuasio-elementu gisa balio du.

Iruzur-zantzuak bilatzeko ildo horretan, Europako Batzordeak arrisku-zeinuen edo -markatzaileen katalogo bat egin du, «Ikur gorriak» izenekoa. Katalogo hori VI. eranskinean dago jasota, eta Garapen Agentzian erabili ahal izango da. Iruzurrezko jarduera bat gertatzen ari dela ohartarazteko adierazleak dira.

VI. eranskineko ikur gorrien katalogoaz gain, aurrekontuaren exekuzioaren arauan jasotako fiskalizazioaren oinarritzko baldintzen zerrenda ere erabili ahal izango da ondorio horietarako.

C. Kanpoko salaketen postontzia.

Tolosaldea Garatzen, S.A.k, Garapen agentziaren web orriaren bidez irregulartasunak salatzekeo prozedura hau martxan jarriko du, honako helburu hauekin:

A) Gobernu ona eta gardentasuna indartzeko
Erakundearen zerbitzura dauden hautetsiek eta langileek bete behar dituzten printzipio edo arau etikoak eta gobernu eta administrazio onekoak betetzen laguntzeko helburuarekin sortu da postontzia.

B) Gatazkek prebenitzeko bitarteko gisa jarduteko
Kanal segurua da, noranzko bikoia, eta Garapen Agentziaren eta pertsonen arteko lankidetzak sustatzen du, parte-hartzearen bidez kudeaketa publikoan balio etikoak lantzeko.

Tolosaldea garatzen

Irekitako salaketa-bide horren bidez, edozein pertsonak jakinarazi ahal izango ditu iruzur-susmoak eta, horri dagokionez, detektatu ahal izan dituen ustezko irregulartasunak, eta jakinaraziko zaio salaketan kontuan hartuko dela eta egindako kudeaketan emaitzak jakinaraziko zaizkiela.

C) Komunikazioen konfidentzialtasuna eta komunikatzailearen ukigabetasunabermatzeko.

Postontziak konfidentzialtasuna bermatzen du uneoro. Komunikazioa egiten duen pertsonak eskubidea du bere laneko identitatea eta osotasuna eraginkortasunez babesteko, eta ingurune digitalean anonimotasuna erabat bermatzeko, komunikazioa modu anonimoan egitea erabakitzen badu.

D) Barneko komunikazio etikorako kanala izateko

2021eko abenduaren 17an sartu da indarrean Espainiako estatutuan eta Europar Batasuneko gainerako herrialdeetan «Salaketa Kanala» arautzen duen araudi berria, hau da, Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2019ko urriaren 23ko 2019/1937 (EB) Zuzentaraua, Batasuneko Zuzenbidearen arau-hausteei buruzko informazioa ematen duten pertsonen babesari buruzkoa, edo gauza bera da «Whistleblowing Zuzentaraua», Salaketa Kanala izenez ezagunagoa dena. Horrek esan nahi du 10.000 biztanletik gorako udalerrietako udalek eta 50 langile baino gehiagoko enpresek, publikoek eta pribatuek, salaketa-sistema hori ezartzeko betebeharra izango dutela. Hala ere, 50 eta 249 langile arteko enpresek bi urteko aldi iragankorra izango dute horretarako, hau da, 2023ko abenduaren 17ra arte.

Espainiako estatuan oraindik ez du zuzentarauaren transposizioa egin; hala ere, herritarrek Estatuaren aurrean argudiatu dezaketen eskubidea da, zuzentarauen zuzeneko efektu bertikalaren printzipioaren arabera.

Tolosaldea Garatzen, S.A.-k barneko komunikazio etikoko kanal bat ezarriko du, eta salatzailea babesteko araudia aplikatuko zaio. Horren bidez bideratzen den informazioa «Iruzurra kontrolatzeko organoa»ri bidaliko zaio, aurretiazko informazioaren espedientea irekitzeko.

Komunikazioa egiten duen pertsonak eskubidea du bere laneko identitatea eta osotasuna eraginkortasunez babesteko, eta ingurune digitalean anonimotasuna erabat bermatzeko, komunikazioa modu anonimoan egitea erabakitzen badu.

Langile salatzaileak edo komunikatzaileak ez dira zigortuko.

5.3. ZUZENTZEKO ETA JAZARTZEKO NEURRIAK

A. Zuzenketa

Edozein iruzur-susmo izanez gero, «Iruzurra kontrolatzeko organoa»ri dagokio jardutea, iruzurra benetan gertatu den jakiteko behar den informazio guztia biltzeko.

«Ikur gorriak» izeneko hainbat adierazle agertzea izango da iruzurrik dagoen zehazteko irizpide nagusietako bat.

Balitzko iruzurrik antzemanetz gero, edo horren susmo oinarriduna izanez gero, berehala etengo da prozedura, ahalik eta lasterren jakinaraziko zaie hori agintari interesdunei eta jarduketak egiten inplikaturako erakundeei, eta horren eraginpean egondaitezkeen proiektu guztiak berrikusiko dira.

Tolosaldea garatzen

Irregularitasun sistemikoak antzemanaz gero, honako neurri hauek hartuko dira:

- 1.- Eragiketa horretan sartutako eta/edo antzeko izaera ekonomikoa dutenespediente guztiak berrikustea.
- 2.- Aurkitutako intzidentzia identifikatzen duten espediente guztien Erkidegoaren finantzaketa kentzea.
- 3.- Unitate betearazleei antzemandako ahultasuna konpontzeko hartu beharreko neurriak jakinaraztea, aurkitutako gorabeherak berriro gerta ez daitezen.
- 4.- Barne-kontrolako sistemak berrikustea, hasierako egiaztapen-faseetangorabehera horiek antzemateko mekanismo egokiak ezartzeko.

B. Jazarpena

Ahalik eta lasterren, «Iruzurra kontrolatzeko organoa»k honako hauek egingo ditu:

- 1.- Gertakarien eta hartutako neurrien berri ematea erakunde erabakitzaileari (edo jarduketak betearaztea agindu dion erakunde betearazleari; kasu horretan, erakunde erabakitzaileari jakinaraziko dizkio), eta hark jakinaraziko dio gaia agintaritzaren arduradunari, eta hark egokitzen jotzen duen informazio gehigarria eskatu ahal izango dio, jarraipena egiteko eta Kontrol Agintaritzari jakinarazteko.
- 2.- Hala badagokio, agintari publiko eskudunei (Iruzuraren aurkako Koordinazio Zerbitzu Nazionala – NSZ –) egitate zigorgarriak salatzea, Iruzuraren aurka Borrokatzeko Europako Bulegoari balora eta jakinaraz diezazkion. PRTR gauzatzeari dagokion salaketa-kanalaren bidez, horretarako gaituta dagoena web-helbide honetan: <http://www.igae.pap.minhfp.gob.es/sitio/igae/esES/Paginas/Denan.aspx>
- 3.- Erantzukizunak argitzeko edo diziplina-espediente bat irekitzeko informazio erreserbatua hastea.
- 4.- Egitateak fiskaltzaren eta auzitegi eskudunen aurrean salatzea, bidezko kasuetan.
- 5.- Iruzur susmagarrien jarraipena egiteko eta iruzurrez gastatutako EBko funtsak berreskuratzekeko prozesu egokiak ezartzea.

6.- Interes-gatazkei aurre egiteko prozedura

Interes-gatazka baten susmo sendoak izanez gero, inplikatuaren goragokoari jakinaraziko zaio, eta hark beharrezko kontrol eta ikerketak egingo ditu.

Kontrolak ez badute informazioa berresten, kasua itxi egingo da. Kontrolen emaitzek hasierako informazioa berresten badute eta interes-gatazka administratiboa bada, hierarkian gorago dagoenak honako hauek egin ahal izango ditu:

- Diziplina-zehapenak eta administrazio-neurriak hartzea.
- Zerikusia duen langilearen aurka egitea; bereziki, Sektore Publikoaren Araubide Juridikoaren urriaren 1eko 40/2015 Legearen 24. artikulua, errefusatzeari buruzkoa, zorrotz aplikatuko da; Interes-gatazkak eragindako kontratua/egintza deuseztatzea edo ondoriorik gabe uztea, eta dagokion prozedura-zatia errepikatzea;
- Gertatutakoa publiko egitea, erabakien gardentasuna bermatzeko eta, disuasio-elementu gisa, berriro antzeko egoerak gerta ez daitezen, Gardentasunari, informazio publikoa eskuratzeko bideari eta gobernu onari

Tolosaldea garatzen

buruzko abenduaren 9ko 19/2013 Legearen arabera

-Interes-gatazka zigor-arlokoa bada, hierarkian gorago dagoenak, aurreko neurriak hartzeaz gain, Fiskaltzari jakinarazi beharko dizkio egitateak, ministerio horrek dagozkion neurriak har ditzan.

7.- «Iruzurra kontrolatzeko organoa»

71 Izendapena

1.- Garapen Agentzian iruzurraren aurkako neurriak behar bezala aplikatzen direlaziurtatzeko, Iruzurra kontrolatzeko organoa eratuko du.

Tolosaldea Garatzen SA elkartearen Iruzurraren Kontrolerako Organoa Administrazio Kontseilua bera izango da.

Iruzurraren aurkako organoak irregulartasunaren egiazkotasuna eta zehaztasuna egiaztatuko ditu, eta entzunaldi-izapidea emango die kaltetu eta lekuko guztiei, eta beharrezkotzat jotzen dituen eginbide guztiak egingo ditu.

72 Eginkizunak

«Iruzurra kontrolatzeko organoa»ri honako eginkizun hauek esleitzen zaizkie:

1. Iruzur-arriskua aldizka ebaluatzea, gerta daitezkeen iruzurrak prebenitu eta detektatzeko barne-kontrol eraginkorra dagoela ziurtatuz.
2. Iruzurraren aurkako politika eta iruzur-saiakerak prebenitzeko, detektatzeko, zuzentzeko eta jazartzeko aukera emango duten beharrezko neurrien diseinua definitzea.
3. Garapen Agentziako gainerako langileak kontzientziatzea eta prestatzea, Langileen Zerbitzuarekin eta Europako funtsak koordinatzeko unitate funtzionalarekin lankidetzan, prestakuntza-plangintzari dagokionez.
4. Iruzurraren susmorik izanez gero, informazio-espeditentea irekitzea, eta bertan parte hartzen duten unitateei egoki irizitako informazio guztia eskatzea, behar bezala azter dezaten.
5. Hasitako informazio-espeditenteak ebaztea, eta, susmoak funtsik gabekoakbadira, espeditente horiek artxibatzeke agintzea, edo organo eskudunari neurri zuzentzaile egokiak hartzea proposatzea, baldin eta iruzurra benetangertatu dela ondorioztatzen bada.
6. Onuradunek bidegabe jasotako zenbatekoak berreskuratzen direla zaintzeko ardura duten erakunde edo organismoen beharrezko informazioa ematea, edo arlo administratibo eta/edo penalean dagozkien zehapenak hastea.
7. Egindako laginketen, antzemandako gorabeheren eta hasitako eta ebatzitako informazio-espeditenteen erregistroa egitea.
8. Urteko memoria bat egitea, «Iruzurra kontrolatzeko organoa»k beren eskumenen esparruan egindako jarduerak jasoko dituen.

73 Informazioa eta lankidetzaren emateko betebeharra

«Iruzurra kontrolatzeko organoa»k edozein egoera prebenitzeko eta antzemateko barne-kontrolerako sistema proposatuko du, planaren neurrien jarraipen-txostenak egingo du eta, hala badagokio, neurri zuzentzaile egokiak proposatuko ditu eta behar duen aholkularitza edo txostenak eskatu ahalko ditu. Iruzurraren aurkako neurrien ezarpena bermatzeko, departamendu edo zentro kudeatzaile guztiek zazpi (7) lan eguneko epean eskatzen dieten informazio- eta lankidetzaren emateko betebeharra dute.

Tolosaldea garatzen

«Iruzurra kontrolatzeko organoa»k kudeaketa-sistema informatikoetan dagoen informazioa kontsultatu eta aholkularitza zein teknikoa ematea eskatu ahalko ditu.

8. Oparien politika

Garapen Agentziako langileek eta kargudunek ez dute inolako interferentziarik edo eraginik izango kontratistengan, azpikontratistengan edo funtsak jasotzen dituztenengan, baldin eta haien inpartzialtasuna, osotasuna eta objektibotasun profesionala alda baditzaizkete.

Langileek eta udal-kargudunek ezin izango dute onartu, ez zuzenean, ez zeharka, opari edo onura pertsonalik, ordainketarik, komisiorik edo beste edozein onurarik beren jardun profesionalaren eremuan, ez garapen agentziaren funtsak jasotzen dituztenekin edo garapen agentziarekin edo haien kontura diharduenarekin inolako harremanik izan nahi dutenekin duten harremanetan, baldin eta harreman komertzial, profesional edo administratiboetan, publiko zein pribatuetan, eragin desegokia badute.

Era berean, langileek eta kargudunek ezin dute oparirik, ordainketarik, komisiorik edo beste edozein onura pertsonalik eskatu edo onartu funtsak jasotzen dituztenengandik, ezta Garapen agentziarekin edo haien kontura diharduenarengandik ere.

Politika honen ondorioetarako, eta adierazpen-ondorioetarako soilik, opari edo onura pertsonaltzat hartuko dira edozein motatako opariak, ondasunak, zerbitzuak, ikuskizunetarako edo ekitaldietarako sarrerak, bidaiak, lehentasunezko tratua, deskontu bereziak edo langile eta karguduneei eskaintzen, agintzen edo ematen zaien beste edozein arreta.

Mintegietara eta prestakuntza-jarduera hutsetara joatea, bai eta bazkari edo gosari informatiboak ere, ez dira onura pertsonaltzat hartuko, salbu eta, haien kostua, lekua, testuingurua edo prestazio osagarriak direla-eta, helburu horretarako neurritz kanpokoak badira.

9. Otorduen eta joan-etorrien gastuak

Mantenutik eta joan-etorrietatik eratorritako gastuen tratamendua Garapen Agentzian indarrean dagoen gastuen kontrolerako prozeduran xedatutakoaren arabera arautuko da.

Enplegatuk eta udal-kargudunek beren eginkizunak betetzearekin eta Garapen agentziaren izenean eta ordezkaritzan jarduerak garatzearekin lotutako gastu oro behar bezala justifikatu beharko dute, kasu bakoitzaren inguruabar zehatzen arabera, eta behar bezala dokumentatu beharko da.

Ondorioz, ez dira onartuko behar bezala justifikatuta ez dauden otordu- eta joan-etorri-gastuak.

10. Ikerketako batzorde informatiboa

Administrazio Kontseiluak iruzurraren aurkako ikerketarako batzorde berezi bat eratzea erabaki dezake. Batzorde hori automatikoki iraungiko da, haren xede den gaiari buruzko irizpena edo informazioa eman ondoren, salbu eta batzorde hori

Tolosaldea garatzen

onartzen duen osoko bilkuraren erabakiak besterik xedatzen badu.

11. Glosarioa

Iruzuraren aurkako Plan honi honako definizio hauek aplikatuko zaizkio: (EB) 2017/1371 Zuzentaraua, Batasunaren finantza-interesei eragiten dien iruzurraren aurkako borrokari buruzkoa (PIF Zuzentaraua), eta 2018/1046 Erregelamendua (EB, Euratom), Europako Parlamentuarena eta Kontseiluarena, 2018ko uztailaren 18koa, Batasunaren aurrekontu orokorrari aplikatu beharreko finantza-arauei buruzkoa (EBrenFinantza Erregelamendua).

Arriskuaren ebaluazioak iruzur-arrisku espezifikoak baino ez ditu lantzen, ez irregulartasunak.

Hala ere, ariketa modu eraginkorrean gauzatzeko zeharkako eragina izan dezake irregulartasunak prebenitzeko eta hautemateko orduan, oro har, irregulartasun horiek iruzurra baino kategoria zabalagoztat hartuta.

Asmoa da iruzurra eta irregulartasuna bereizten dituen faktorea.

IRREGULARTASUNA: Europako Erkidegoen finantza-interesak babesteari buruzko Kontseiluaren 1995eko abenduaren 18ko 2988/95 (EE, Euratom) Erregelamenduaren ondorioetarako, «Irregulartasun» terminoa kontzeptu zabala da, eta eragile ekonomikoek egindako irregulartasunak hartzen ditu, nahita egindakoak izan edo ez. 2988/95 (EE, Euratom) Erregelamenduaren 1. artikuluko 2. paragrafoak honela definitzen du irregulartasuna: «Zuzenbideko xedapen baten arau-hauste oro eragile ekonomiko baten ekintza edo ez-egite bati dagokiona, baldin eta ekintza edo ez-egite horrek erkidegoen aurrekontu orokorrari edo erkidegoek administratutako aurrekontuei kalteegiten badie, dela erkidegoen kontura zuzenean jasotako baliabide propioetatik datozen diru-sarrerak murriztuz edo ezabatuz, dela bidegabeko gastu baten bidez».

IRUZURRA: Iruzuraren definizioa Tratatuan Europar Batasunaren Tratatuaren K.3 artikulua oinarri hartuta ezarritako Hitzarmenak, Europako Erkidegoen finantza- interesak babesteari buruzkoak, honela definitzen du gastuen arloko «iruzurra»: «- Europar Batasuneko aurrekontu administratiboengatik edo aurreko aurrekontuengatik egindako ez-betetze orokorragatik erkidegoen aitortpenak edo dokumentu faltsuak, zehaztugabeak edo osatugabeak erabiltzea edo aurkeztea;

A) Kontratu publikoekin zerikusirik ez duten gastuen arloan, honako hauei buruzkoedozein ekintza edo ez-egite:

- Batasunaren aurrekontuko edo Batasunak edo bere izenean administratutakoedo Garapen agentziak kudeatutako aurrekontuetako funtsak edo aktiboak bidegabe erabiltzea edo funtsik gabe atxikitzea dakarten adierazpen edo agirifaltsuak, zehaztugabeak edo osatugabeak tratatzea, erabiltzea edo enplegatzea;
- Ondorio bera duen informazio bat jakinarazteko berariazko betebeharrak ez betetzea;
- Funts edo aktibo horiek hasieran ematea eragin zuten helburuez bestelako helburuetarako behar ez bezala erabiltzea;

B) Kontratu publikoekin lotutako gastuei dagokienez, egilearentzat edo beste pertsona batentzat legez kontrako irabazi-asmoz egiten direnean, honako hauei buruzko edozein ekintza edo ez-egite:

Tolosaldea garatzen

-Adierazpen edo agiri faltsuak, zehaztugabeak edo osatugabeak erabiltzea edo aurkeztea, Batasunaren aurrekontuko edo Batasunak administratutako aurrekontuetako funtsak edo aktiboak eta Garapen agentziak kudeatutakoak bidegabe erabiltzea edo funtsik gabe atxikitzea dakartenak;

-Ondorio bera duen informazio bat jakinarazteko berriazko betebeharrak ez betetzea;

-Funts edo aktibo horiek hasieran ematea eragin zuten helburuez bestelako helburuetarako erabiltzea, Batasunaren finantza-interesei kalte egiten badie.

C) Diru-sarreraren arloan, honako hauei buruzko edozein ekintza edo ez-egite:

Adierazpen edo agiri faltsuak, zehaztugabeak edo osatugabeak erabiltzea edo aurkeztea, baldin eta Batasunaren aurrekontuko edo Batasunak administratutako aurrekontuetako edo haren izenean jarritako aurrekontuetako baliabideak eta Garapen agentziak kudeatutakoak legez kanpo murrizten badira;

Ondorio bera duen informazio bat jakinarazteko berriazko betebeharrak ez betetzea;

Legez lortutako onura bat ondorio berarekin bidegabe erabiltzea.

D) BEZaren baliabide propioetatik datozen diru-sarreraren arloan, mugaz gaindiko iruzurrezko sare batean egindako edozein ekintza edo ez-egite, honako hauei dagokienez:

-BEZari buruzko adierazpen edo agiri faltsuak, zehaztugabeak edo osatugabeak erabiltzea edo aurkeztea, Batasunaren aurrekontuko baliabideak gutxitzea dakartenak,

-Eragin bera duen BEZari buruzko informazioa jakinarazteko berriazko betebeharrak ez betetzea; edo

-BEZaren aitortzen zuzenak aurkeztea, ordainketa ez betetzea edo BEZaitzultzeko eskubidea legez kontra sortzea iruzur eginez disimulatzeko.

USTELKERIA: Batzordeak erabiltzen duen «ustelkeria» terminoaren deskribapen nahiko laxoa da postu publiko batek onura pribatuak lortzeko duen botere-abusua. Ordainketa ustelak beste iruzur mota asko errazten dituzte, hala nola fakturazio faltsua, gastu mamuak edo kontratu-baldintzak ez betetzea. Ustelkeria modurik ohikoena ordainketa ustelak edo antzeko onurak dira: hartzaile batek (ustelkeria pasiboa) emaile baten eroskeria onartzen du (ustelkeria aktiboa) mesede baten truke.

USTELKERIA AKTIBOA: Zuzenean edo bitartekari baten bidez enplegatu bati edozein motatako abantaila agintzen, eskaintzen edo ematen dion pertsona ororen akzioa, enplegatu horrentzat edo hirugarren batentzat, bere betebeharraren arabera edo bere eginkizunak betetzean Batasunaren finantza- interesei kalte egiteko edo kalte egin ahal izateko moduan jardun dezan edo jardun ez dezan.

USTELKERIA PASIBOA: Enplegatu baten akzioa, zuzenean edo

Tolosaldea garatzen

bitartekari baten bitartez, edozein motatako abantailak eskatzen edo jasotzen dituen, berarentzat edo hirugarrenentzat, edo abantaila baten promesa onartzen duena, jardun dezan, edo jarduteari uko egiten dionean, bere betebeharraren arabera edo bere eginkizunak gauzatzean, Batasunaren finantza-interesei kalte egiteko edo kalte egiteko moduan.

INTERES GATAZKA: Interes-gatazka egongo da funtzioen jardun inpartzial eta objektiboa arriskuan jartzen denean familia-arrazoiengatik, arrazoi afektiboengatik, kide-tasun politiko edo nazionalagatik, interes ekonomikoagatik edo interes pertsonaleko zuzeneko edo zeharkako beste edozein arrazoiengatik. Interes-gatazka eragingo lukeen egoera kontuan hartuta, honako hauek bereiz daitezke (HFP 1030/2021 Agindua, III.C eranskina):

Itxurazko interes-gatazka: Enplegatu edo onuradun baten interes pribatuek bere funtzioen edo betebeharren egikaritzea objektiboa arriskuan jar dezaketenean gertatzen da, baina, azkenik, pertsonaren jokabidearen, portaeraren edo harremanen alderdi zehatzekiko (edo alderdi horietan izandako ondorio batekiko) lotura identifikagarri eta indibidualik aurkitzen ezdenez.

Interes-gatazka potentziala: Enplegatu edo onuradun batek horrelako interes pribatuak dituenean sortzen da, eta interes horiek interes-gatazka sor dezakete etorkizunean erantzukizun ofizial jakin batzuk bere gain hartu behar badituzte.

Interes-gatazka errealak: Langile baten betebeharraren publikoaren eta interes pribatuen arteko gatazka dakar, eta enplegatu publikoak interes pertsonalak ditu betebeharraren eta erantzukizun ofizialak modu bidegabean betetzeko. Onuradun baten kasuan, gatazka sortuko litzateke funtsen laguntza eskatzean hartutako betebeharraren eta funtsen interes pribatuen artean, horiek modu bidegabean eragin baitezakete betebeharraren horiek betetzean.

Ikur gorria: Alerta-adierazle bat edo ikur gorri bat ezohiko zerbait gertatu dela eta ohiko funtzionamendu normalarekin bat ez datorrela adierazten duen adierazle bat da, eta zerbait aztertu behar dela adierazten duten alarma-seinale, pista edo balizko iruzurraren edo ustelkeriaren zantzu gisa eratzten da.

Erakunde bakoitzak alerta-adierazleak garatu behar ditu iruzur-mekanismoak ohikoenetarako eta errepikatzaileenetarako, horiek eraginkortasunez aplikatzeko prozedurak definitu behar ditu, bere prozedura- eskuliburuetan sartu behar ditu eta antzemateko moduan dauden langileei jakinarazi behar dizkie.

Oso garrantzitsua da ikur gorri baten aurrean erreakzionatzea: langileak eta arduradunak erne egotera behartzen ditu, eta iruzur-arriskua dagoela baieztatzeko edo ukatzeko beharrezko neurriak hartzea.

Ikur gorriak ez dakar iruzurrik, baina jarduera-eremu batek arreta behar du iruzur potentzial bat baztertzeko edo baieztatzeko.

I. Eranskina: Interes gatazkarik eta iruzurraren zeinustelkeriaren prebentzioari buruzko testa

Galdera	Betetze-maila			
	4	3	2	1
1. Badago «iruzurraren aurkako neurriei buruzko planik», dagozkion funtsak ezarri beharreko araei jarraiki erabili direlairuzurra, ustelkeria eta interes-gatazken prebentzioari, detekzioari eta zuzenketari dagokienez? Eta horrela, bere jarduera-eremuan, erakunde betearazleak edo erakunde erabakitzaileak horrela egin duela bermatu eta adieraz dezake?				
2. Gauzatu beharreko maila guztietan «iruzurraren aurkako neurriei buruzko planik» ote dagoen egiaztatu duzue?				
Prebentzioa				
3. Badaukazue iruzurraren aurka borrokatzeko maila goreneko konpromisoa hartzen duen adierazpenik?				
4. Eginda duzue arrisku espezifikoak, horien eragina eta gertatzeko probabilitatea identifikatzen dituen autoebaluaziorik eta aldian-aldian berrikusi duzue?				
5. Kode etikoa zabaldu duzue eta oparien politikari buruzko informazioa eman duzue?				
6. Etika Publikoa sustatzen duen eta iruzurra detektatzea errazten duen prestakuntzarik eman duzue?				
7. Interes-gatazkek ebazteko prozedurarik prestatu duzue?				
8. Bertan esku hartutako guztiek interes-gatazkarik ez izateariburuzko adierazpenik bete duzue?				
Detekzioa				
9. Iruzur-adierazlerik edo alerta-seinalerik (ikur gorririk) zehaztu duzue eta horiek detektatzeko moduan dauden langileei jakinarazi dizkiezue?				
10. Datuak aztertzeko edo arriskuak puntuatzeko tresnarik erabiltzen duzue?				
11. Badago biderik hala nahi duten guztiek salaketak aurkezteko?				

Galdera	Betetze-maila			
	4	3	2	1
12. Badago salaketak aztertzeko eta zuzenketak proposatzekoardura duen unitaterik?				
Zuzenketa				
13. Iruzurraren eragina ebaluatu eta sistemikotzat edo uneanunekotzat jo duzue?				
14. Iruzurrak eragindako proiektuak edo horien zatiak kendu dituzue horiek Berreskuratze eta Erresilientziarako Mekanismoak (BEM) finantzatu dituenen edo finantzatubehar dituenen?				

Tolosaldea garatzen

Jazarpena				
15. Erakunde betearazleari, erakunde erabakitzaileari edo agintaritza arduradunari, dagokionaren arabera, gertatutakoak eta hartutako neurriak jakinarazidizkiozue?				
16. Hala dagokionean, herrialde bakoitzaren edo Europako Batasunaren Herri Agintarien edo fiskaltza eta auzitegi eskudunen aurrean zigortzeko moduko egitateak salatu dituzue?				
Puntu guztizko partziala.				
Puntuak guztiak.				
Gehieneko puntuak.				
Puntu erlatiboak (puntu guztiak/gehieneko puntuak).				

Oharra: 4 gehieneko betetzearen baliokidea da

OHARRAK: Autoebaluazioa 1 batekin eta puntuazio txikiarekin egiten dugu, oraindik ez daukagulako formalki onartutako iruzurraren aurkako plana; hala ere, funtsen kudeaketa aplikatu beharreko araudiaren arabera egiten dela adierazi eta bermatzeko gai gara, Garapen Agentzian aplikatzen den barne-kontrolako sistemako kontuan hartzen du aplikatu beharreko legeria eta aurrekontua betearazteko araua, bai eta nahitaezko legezkontasuna kontrolatzeko eginkizuna ere.

Agintaldiaren hasieran, hautetsi guztiek betetzen dute nahitaezko interesen erregistroa.

HFP/1030/2021 Aginduak aipatzen dituen tresnetatik, BDNS erabiltzen ari gara (ez bakarrik publizitate-modu gisa, baizik eta, hala badagokio, kontrol-mekanismo gisa ere erabili ahal izan dugu).

Eta, gainera, Aginduak aipatzen ez duen arren, kontrol-jardueretan kontabilitate-sistemako informazioa erabili, tratatu eta aztertu ohi dugu, kontabilitate-programak ahalbidetzen diguna.

Urtero izapidetuko dira laburpen-txostenak eta ekintza-plana.

Arriskuen analisia gero eta osatuagoak izango dira

Tolosaldea
garatzen

II. ERANSKINA: IGEA- Interes Gatazkarik Ezaren Adierazpena:

055/2023 Aginduaren Eredua (Erabakitzaileentzat)

Espedientea:

Kontratazioa/dirulaguntza.

Izen-abizenak:

IFZ:

Kargua:

Goian aipatutako kontratazio-/dirulaguntza-prozeduran inpartzialtasuna bermatze aldera, behean sinatzen duenak/dutenek, espedientea prestatu eta izapidetzeko prozesuan parte denez/direnez, honako hau adierazten dute:

Lehenengoa.

Jakinak ditut honako hauek:

1. Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren uztailaren 18ko 2018/1046 (EB, Euratom) Erregelamenduaren (EBren finantza-erregelamendua) 61.3 artikulua («Interes-gatazka») honakoa ezartzen du: «interes-gatazka egongo dela funtzioen jardun inpartzial eta objektiboa arriskuan jartzen denean familia-arrazoiengatik, arrazoi afektiboengatik, kidesun politiko edo nazionalagatik, interes ekonomikoagatik edo interes pertsonaleko zuzeneko edo zeharkako edozein arrazoiengatik».
2. Sektore Publikoko Kontratuen azaroaren 8ko 9/2017 Legeak Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2014ko otsailaren 26ko 2014/23/EB eta 2014/24/EB Zuzentarauen transposizioa egin zuen, Espainiako ordenamendu juridikora egokitzeko. Bada Lege horren 64. artikulua («Ustelkeriaren aurkako borroka eta interes-gatazken prebentzioa») honela definitzen du interes-gatazka: «Kontratazio-organoaren zerbitzura dauden langileek, lizitazio-prozeduraren garapenean parte hartzen dutenek edo prozeduraren emaitzan eragina izan dezaketenek, zuzenean edo zeharka interes finantzario, ekonomiko edo pertsonala izatea, lizitazio-prozeduraren testuinguruan haien inpartzialtasuna eta independentzia arriskuan jar dezakeena».
3. 2023rako Estatuko Aurrekontu Orokorrei buruzko abenduaren 23ko 31/2022 Legearen ehun eta hamabigarren xedapen gehigarriaren 3. apartatuak honako hau ezartzen du: «Interes-gatazkaren arriskuaren analisi sistematiko eta automatizatua aplikatuko zaie erakunde erabakitzaileen, betearazleen eta instrumentalen zerbitzura dauden enplegatu publikoei eta gainerako langileei, baldin eta banaka edo kide anitzeko organoetako kide gisa parte hartzen badute deskribatutako prozeduretan, kontratuak esleitzeko edo dirulaguntzak emateko prozeduretan».
4. Aipatutako ehun eta hamabigarren xedapen gehigarriaren 4. apartatuak honako hau ezartzen du:

Tolosaldea garatzen

- «Tresna informatikoaren bidez, familia-harreman edo sozietate-lotura zuzenak edo zeharkakoak aztertuko dira, baldin eta aurreko apartatuan aipatzen diren pertsonen eta prozedura bakoitzeko parte-hartzaileen artean interes-gatazka sor dezakeen interes pertsonal edo ekonomikoa badago».
- «Erlazioak edo loturak identifikatzeko aldera, tresna horrek, besteak beste, otsailaren 12ko 241/2021 (EB) Erregelamenduaren 22.2.d) .iii) artikuluan aipatzen diren pertsona juridikoen benetako titulartasuneko datuak jasoko ditu, Zerga Administrazioako Estatu Agentziaren datu-baseetan daudenak, bai eta notarioen eta erregistratzaileen elkargoekin sinatutako hitzarmenen bidez lortutakoak ere».

Bigarrena.

Adierazpen hau sinatu dudan unean, eta eskura dudan informazioaren arabera, ez nago interes-gatazkatzat jo daitekeen ezein egoeratan, ehun eta hamabigarren xedapen gehigarriaren laugarren apartatuan aurreikusitakoaren arabera, dirulaguntzak lizitzeko/emateko prozeduran eragina izan dezakeenik.

Hirugarrena.

Konpromisoa hartu du/dute kontratazio-organoari/ ebaluazio-batzordeari jakinarazteko, luzamendurik gabe, baldin egoera hori sortzen duen edo sor dezakeen edozein interes-gatazka edo abstenitzeko arrazoiren berri badaki/badakite, prozeduraren edozein unetan.

Laugarrena.

Badaki Interes-gatazkarik Ezaren Adierazpena faltsua dela frogatzen bada, aplikatzekoa den araudiak ezartzen dituen ondorio administratiboei eta judizialei aurre egin beharko diela.

Identifikazio eta sinadura (elektronikoa).

Tolosaldea
garatzen

1030/2021 Aginduaren Eredua (Parte-hartzaileentzat)

Azpiproiektua: (zenbakia eta izena)

Tresna juridikoa

Espedientea (zenbakia eta izena):

Onuradunaren izena, abizenak eta IFZ:

Kargua:

Izen-abizenak:

IFZ:

Goian aipatutako prozeduran inpartzialtasuna bermatze aldera, behean sinatzen duenak/dutenek, kudeaketa- edo betearazpen-prozesuan parte hartzen duen/duten aldetik, honako hau adierazten du/dute:

Lehenengoa. Honako honen berri dudala adierazten dut:

1. Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren uztailaren 18ko 2018/1046 EB, Euratom Erregelamenduaren (EBren finantza-erregelamendua) 61.3 artikulua («Interes-gatazka») ezartzen du «interes-gatazka egongo dela funtzioen jardun inpartzial eta objektiboa arriskuan jartzen denean familia-arrazoiengatik, arrazoi afektiboengatik, kidetasun politiko edo nazionalagatik, interes ekonomikoagatik edo interes pertsonaleko zuzeneko edo zeharkako edozein arrazoiengatik».

2. Sektore Publikoko Kontratuei buruzko azaroaren 8ko 9/2017 Legearen 64. artikulua («Ustelkeriaren aurkako borroka eta interes-gatazken prebentzioa») helburua da lehiaren distorsio oro saihestea, prozedura gardena dela eta hautagai eta lizitatzailerik guztientzat tratua berdina dela bermatzeko.

3. Sektore Publikoaren Araubide Juridikoaren urriaren 1eko 40/2015 Legearen 23. artikulua («Abstenitzea») ezartzen du prozeduran esku hartzetik abstenituko direla «administrazioetako agintari edo langileak, hurrengo zenbakian aipaturiko egoeretakoren batean daudenean», zehazki, egoera hauekoren batean:

a. Interes pertsonala izatea aztertuko den gaien edo besteren batean, baldin eta azken horren ebazpenak lehenari eragin badiezaiokie; sozietate edo entitate interesdunen bateko administratzaile izatea, edo interesdunen batekin ebatzi gabeko auziren bat izatea.

b. Ezkontza-lotura edo antzeko egitatezko egoera izatea, eta ahaidetasuna izatea, laugarren gradurainoko odolkidetasunezkoa edo bigarren gradurainoko ezkontzaahaidetasunezkoa, interesdunetako edozeinekin, entitate edo sozietate interesdunen bateko administratzaileekin, bai eta prozeduran esku hartzen duten aholkulari, legezko ordezkari edo mandatariekin ere, edo haien bulego berekoa izatea edo haiekin elkartuta egotea aholkularitza, ordezkaritza edo mandataritzarako

c. Aurreko letran aipaturiko pertsonetakoren batekin adiskidetasun mina edo ikusiezin nabarmena izatea.

d. Dagokion prozeduran aditu edo lekuko gisa parte hartua izatea.

e. Gaiaren zuzeneko interesa duen pertsona fisiko edo juridikoren batekin zerbitzuarremana izatea edo pertsona horri, azken bi urteetan, zerbitzu profesionalak eskaini izana, edozein motatakoak eta edozein baldintza eta tokitan.

Bigarrena. Honako hau adierazten dut:

1. Ez dago/daude EBren Finantza Erregelamenduaren 61.3 artikuluan interes-gatazkatzat sailkatzen diren egoeretako ezeinetan, eta ez dago/daude Sektore Publikoaren Araubide Juridikoaren urriaren 1eko 40/2015 Legearen 23.2 artikuluan ezartzen diren eta prozeduran eragina izan dezaketen abstenitzeko arrazoietakoko ezeinen mende.

Hirugarrena. Honako hau adierazten dut:

Tolosaldea
garatzen

1. Interes-gatazken egoera oro edo egoera hori eragin duen edo dezakeen abstentzio-kausa oro kontratazio-organoari/hautaketa-organoari luzapenik gabe jakinarazteko konpromisoa hartzen du/dute.

2. Konfidentziasunez tratatuko ditu prozedura horien esparruan garatzen diren gaiak eta dokumentazioa, Sektore Publikoko Kontratuei buruzko azaroaren 8ko 9/2017 Legearen 133. artikuluan ezarritako betebeharren esparruan.

Laugarrena. Honako hau adierazten dut:

1. Badakit interes-gatazkarik ez daukadala adierazteko aurkeztu dudan agiria faltsua dela frogatzen bada, aplikatu beharreko araudiak ezartzen dituen diziplina-, administrazio- eta justizia-ondorioak izango ditudala.

(Data eta sinadura, izen osoa eta NAN)

III. ERANSKINA: Interes-gatazkarik Eza egiaztatzeko eredia

Espedientea:

Kontratazioa/dirulaguntza.

Izen-abizenak:

IFZ:

Kargua:

Interes-gatazka egoteko arriskua aztertu dugu (MINERVA tresna informatikoaren bidez), urtarrilaren 24ko HFP/55/2023 Aginduan ezarritako baldintzetan, agindu horrek baititu araututa Berreskuratze, Eraldaketa eta Erresilientzia Plana gauzatzeko prozeduretan interes-gatazka izateko arriskua sistematikoki nola aztertu. Agindu hori 2023. urterako Estatuko Aurrekontu Orokorrei buruzko abenduaren 23ko 31/2022 Legearen ehun eta hamabigarren xedapen gehigarria aplikatuz eman zen. Bada, arriskua aztertu ondoren, bandera gorri bat detektatu denez (bandera gorriaren deskribapena, bandera hori jarrarazi duten eskatzaileen zerrenda), berriro diot ez nagoela prozeduran nire jarduketa objektiboa kolokan jar dezakeen interes-gatazka eragin dezakeen inongo egoeratan.

Tolosaldea
garatzen

IV. ERANSKINA: Konkurrentzia masiboko dirulaguntzak emateko prozeduren kasuan interes-gatazka izateko arriskua aztertzeko aurkeztu beharreko eskabideak hautatzeko arauak.

Konkurrentzia masiboko dirulaguntzen kasuan (ehun eskabide baino gehiago), interes gatazka izateko arriskurik baden jakiteko azterketa honela egingo da, oinarri arautzaileen aginduak edo dirulaguntzak emateko deialdi zehatzak ezartzen dutenetik abiatuta:

A) Ez dago aukerarik azkenean emandako dirulaguntza bakar bat ere 10.000 eurotik gorakoa izateko. Kasu horretan, eragiketaren organo arduradunak bi aukera izango ditu: eskatzaile guztientzako interes-gatazkaren arriskuaren analisia aplikatzea, edo ehun eskaera hautatzea, haiek denak egiaztatzeke, honela:

1. Eskabide guztiak sarrera-egunaren eta -orduaren arabera ordenatuko dira.
2. Eskabide kopuru osoa 100ez zatituko da egiaztatu beharreko eskabideen hautaketa.

zehaztuko duen tarteen heina lortzeko, eta emaitza zenbaki oso txikiagora biribilduko da, dezimalik egonez gero.

3. Lehenengo eskaera hautatuko da, eta, ondoren, lortutako tarte-heina ondoz ondo batzearen ondorioz ateratako ordena betetzen duten eskaerak, ehun eskaeretara hautatu arte. Eragiketaren arduradunak hautatutako eskatzaileei buruzko auditoretza pista mantendu beharko du egiaztapena egiteko, eta behar bezala dokumentatu beharko du hautaketa hori egiteko jarraitu den prozesua.

Sistemaren aplikazioa errazte aldera, hona hemen adibidea: demagun 3.532 eskaera aurkeztu zirela, ba zenbaki hori 100ez zatitu beharko dugu. 35,32 da emaitza. Emaitza ez denez zenbaki osoa, beheko zenbaki osora biribilduko litzateke, kasu honetan 35.

Hala, honako eskaera hauek hautatuko dira: 1. eskaera, 36. eskaera, 71. eskaera eta 106. eskaera, hurrenez hurren, 100 eskaera hautatu arte.

B) Gerta liteke deialdi jakin baten kargura azkenean emandako dirulaguntzen bat 10.000 eurotik gorakoa izatea: kasu horretan, eskaeren % 100 aztertuko da, eskaera bakoitzari azkenean emango zaion zenbatekoa edozein dela ere.

Tolosaldea
garatzen

V. ERANSKINA: Enplegatuen Jokabide-Kodea

Tolosaldea Garatzen, S.A.k iruzurrari eta ustelkeriari aurre egiteko zero tolerantzia politika publikoki adierazi du Adierazpen Institutuzional batean.

Garapen Agentziak iruzurraren aurkako neurri eraginkorrak eta proportzionatuak martxan jartzeko prozedurak ditu, antzemandako arriskuak kontuan hartuta.

Prozedura horien barruan sartzen da, iruzurra prebenitzeko neurrien artean, Garapen Agentziako langile guztien jokabide-kode etiko bat zabaltzea. Kode hau funtsezko tresna da iruzurraren arloko balioak eta jokabideak transmititzeko, enplegatu publikoen jardura gidatu eta arautu behar duten printzipioak bilduz.

I.- Tolosaldea Garatzen, S.A.-ko langileen eguneroko jarduerak Enplegatu Publikoaren Oinarrizko Estatutuaren Legearen testu bategina onartzen duen urriaren 30eko 5/2015 Legegintzako Errege Dekretuaren 52.etik 54.era bitarteko artikuluetan jasotako printzipio etikoak betetzen direla adierazi behar du. Honako hau ezartzen dute artikuluko horiek:

«VI. KAPITULUA

Enplegatu publikoen betebeharrak. Jokabide-kodea
52. artikulua. Enplegatu publikoen betebeharrak. Jokabide-kodea.

Enplegatu publikoek arduraz bete beharko dituzte esleituta dituzten zereginak, eta interes orokorrak zaindu beharko dituzte, Konstituzioari eta gainerako ordenamendu juridikoari men eginez, eta honako printzipio hauen arabera jardun beharko dute: objektibotasuna, osotasuna, neutraltasuna, erantzukizuna, inpartzialtasuna, konfidentzialtasuna, zerbitzu publikoari dedikazioa, gardentasuna, zorrozatasuna, irisgarritasuna, eraginkortasuna, zintzotasuna, kultura- eta ingurumen-ingurunearen sustapena, eta emakumeen eta gizonen arteko jokabide-printzipio publikoak errespetatzea.

Kapitulu honetan ezarritako printzipio eta arauak informatuko dute enplegatu publikoen diziplina-araubidearen interpretazioa eta aplikazioa.

53. artikulua. Printzipio etikoak.

1. Enplegatu publikoek Konstituzioa eta ordenamendu juridikoa osatzen duten gainerako arauak errespetatuko dituzte.
2. Haren jardunak herritarren interes orokorrak asetzea izango du helburu, eta inpartzialtasunera eta interes komunera bideratutako kontsiderazio objektiboetan oinarrituko da, alde batera utzita jarrera pertsonalak, familiakoak, korporatiboak, bezeroak edo printzipio horrekin talka egin dezakeen beste edozein alderdi.
3. Zerbitzuak ematen dituzten administrazioarekin, nagusiekin, lankideekin, mendekoekin eta herritarrekin leialtasun- eta fede oneko printzipioen arabera jardungo dute.
4. Jokabide hori oinarrizko eskubideen eta askatasun publikoen errespetuan oinarrituko da, eta jaiotza, arraza- edo etnia-jatorria, generoa, sexua, sexu-joera, erlijioa edo sinesmenak, iritzia, desgaitasuna, adina edo beste edozein baldintza edo inguruabar

Tolosaldea garatzen

pertsonal edo sozial dela-eta bereizkeriarik eragin dezakeen edozein jarduera saihestuko du.

5. Abstenitu egingo dira interes pertsonala duten gaietan, bai eta beren lanpostu publikoarekin interes-gatazkak sortzeko arriskua ekar dezakeen jarduera pribatu edo interes orotan ere.
6. Ez dute betebeharrak ekonomikorik hartuko, eta ez dute esku hartuko pertsona edo erakundeekiko finantza-eragiketetan, ondare-betebeharretan edo negozio juridikoetan, lanpostu publikoko betebeharrekin interes-gatazka eragin badezake.
7. Pertsona fisikoek edo erakunde pribatuak ez dute inolako mesedetraturik onartuko, ezta justifikaziorik gabeko pribilegioa edo abantaila dakarren egoerarik ere.
8. Eraginkortasun-, ekonomia- eta efizientzia-printzipioen arabera jardungo dute, eta interes orokorra lortzen dela eta erakundearen helburuak betetzen direla zainduko dute.
9. Ez dute eraginik izango izapideak edo administrazio-prozedura arintzean edo suntsiaraztean, bidezko arrazoirik gabe, eta, inola ere ez, horrek pribilegiorik badakar kargu publikoen titularren edo berehalako familia- eta gizarte-ingurunearen mesedetan, edo hirugarrenen interesak kaltetzen baditu.
10. Arduraz beteko dituzte dagozkien edo agintzen zaizkien zereginak, eta, hala badagokio, epe barruan ebatziko dituzte beren eskumeneko prozedurak edo espedienteak.
11. Zerbitzu publikora dedikatzeko printzipioaren arabera gauzatuko dituzte beren eskumenak, eta ez dute zerbitzu publikoaren aurkako jokaerarik izango, ezta zerbitzu publikoak gauzatzean neutraltasuna arriskuan jartzen duen beste edozein jokabide ere.
12. Sailkatutako gaiak edo legez zabaltzea debekatuta duten beste gai batzuk isilpean gordeko dituzte, eta kargua dela-eta ezagutzen dituzten gaiei buruz behar den diskrezioa izango dute, eta lortutako informazioa ezin izango dute erabili beren edo hirugarrenen onurarako, edo interes publikoaren kalterako.

54. artikulua. Jokabide-printzipioak.

1. Herritarrek, haien nagusiak eta gainerako enplegatu publikoak arretaz eta errespetuz tratatuko dituzte.
2. Lanpostuari dagozkion zereginak arduraz eta ezarritako lanaldia eta ordutegia betez beteko dira.
3. Goragokoen jarraibide eta agindu profesionalak beteko dituzte, non eta ez diren ordenamendu juridikoaren arau-hauste nabarmena; kasu horretan, berehala jakinaraziko dizkiete kasuan kasuko ikuskapen- organoei.
4. Herritarrei informazioa emango diete ezagutzeko eskubidea duten gai edo gaiei buruz, eta beren eskubideak baliatzeko eta betebeharrak betetzeko erraztasunak emango dizkiete.
5. Baliabide eta ondasun publikoak austeritatez administratuko dituzte, eta ez dituzte baliabide eta ondasun horiek erabiliko beren edo hurbileko pertsonen onurarako. Era berean, zaintzeko betebeharra izango dute.
6. Ohiko usadio sozial eta kortesiazkoetatik harago doan edozein opari, mesede edo zerbitzu, baldintza onuragarrietan, baztertu egingo da, Zigor Kodean ezarritakoari kalterik egin gabe.
7. Dokumentuak jasota eta gordeta egongo direla bermatuko dute, gero arduradunei helarazteko eta entregatzeko.
8. Prestakuntza eta kualifikazioa eguneratuta edukiko dituzte.
9. Laneko segurtasunari eta osasunari buruzko arauak beteko dituzte.

Tolosaldea
garatzen

10. Beren nagusiei edo organo eskudunei helarazita dauden unitateko eginkizunen garapena hobetzeko egokitzat jotzen dituzten proposamenak jakinaraziko dizkiete. Horretarako, enplegatu publikoen edo administratuen proposamenak jasotzea zentralizatzeko eskumena duen instantzia egokia sortzea aurreikusi ahal izango da, zerbitzuan eraginkortasuna hobetzeko
11. Herritarrei arreta eskatzen duten hizkuntzan emango zaiela bermatuko dute, baldin eta lurraldean ofiziala bada.

II.- Enplegatu Publikoaren Oinarrizko Estatutuan ezarritakoa alde batera utzita, PRTR neurrien betearazpenean parte hartzen duten kudeaketa-, jarraipen-eta/edo kontrol-lanak egiten dituzten pertsonak arreta berezia jarriko dute Etika eta Jokabide Kode hau betetzean EEMko funtsekin finantzaturako proiektuak kudeatzeko prozeduraren honakoalderdi eta fase hauetan:

- 1) Kasuan kasuko gaien aplikatzekoa den Batasuneko, estatuko eta/edo eskualdeko legeria zorrotz beteko da, bereziki honako gai hauetan:
  - Gastuen hautagarritasuna.
  - Kontratazio publikoa.
  - Laguntza-erregimenak.
  - Informazioa eta publizitatea.
  - Ingurumena.
  - Aukera-berdintasuna eta diskriminaziorik eza.
- 2) EEMeko funtsen kudeaketarekin, jarraipenarekin eta kontrolarekin zerikusia duten langile publikoek gardentasunean oinarrituta beteko dituzte beren eginkizunak. Printzipio horrek argitasuna eta egiazkotasuna dakar barnean zein kanpoan ezagutarazten den edozein informazio edo daturen tratamenduan eta hedapenean.

Printzipio horren arabera, arretaz erantzun behar zaie informazio-eskaerei, interes publikoko arrazoiengatik sentikortzat jo daitekeen informazioaren osotasuna inola ere arriskuan jarri gabe.
- 3) Arreta berezia jarriko da gardentasun-printzipioa betetzeko:
  - EEMko funtsek finantzaturako laguntzak emateko prozesuen emaitzakezagutarazten eta jakinarazten direnean.
  - Kontratazio-prozedurak garatzen diren bitartean
- 4) Gardentasun-printzipioa betetzeak ez du esan nahi langileek konfidentziaz jotzen den informazioa behar bezala erabili behar ez dutenik, hala nola, datu pertsonalak edo enpresetatik eta beste erakunde batzuetatik datorren informazioa. Hala ere, ezin izango dute erabili norberaren edo hirugarrenen onurarako, faborezko traturen bat lortzeko edo interes publikoaren kalterako.
- 5) Interes-gatazka egongo da enplegatu publikoek EEMaren funtsekin zerikusia duten eginkizunak inpartzialki eta objektiboki betetzeko, baterako finantzaturako jarduketan onuradunekin familia-arrazoiak, arrazoi afektiboak, kidesun politikoa, interes ekonomikoa edo beste edozein arrazoi dela-eta arriskuan jartzen direnean.

Interes-gatazka bat sortzen da enplegatu publiko batek bere interes pribatuak bere betebeharrak profesionalen aurretik jartzeko aukera izan dezakeenean.

Tolosaldea
garatzen

III.- Kontu berezia izango da langile publikoek interes-gatazkarik sor ez dezaten, EEMaren funtsek finantzaturako eragiketetan, kontratazio-prozedurei eta laguntza publikoak emateari dagokienez.

A) Kontratazio publikoa.

— Interes-gatazkako arriskuren bat identifikatzen bada, honako hauek egingodira:

- Gertakariak inplikaturako pertsonarekin aztertzea, egoera argitzeko.
- Pertsona hori kontratazio-prozeduratik kanpo uztea.
- Hala badagokio, prozedura bertan behera uztea.

— Benetan interes-gatazkarik sortu bada, zehapenen arloko lege-araudia aplikatuko da.

B) Laguntza publikoak.

— EEMko funtsekin finantzaturako laguntzak hautatzeko, emateko eta kontrolatzeko prozesuetan parte hartzen duten enplegatu publikoek ez dute parte hartuko interes pertsonala duten gaietan.

— Interes-gatazka sortzen bada, zehapenen arloko lege-araudia aplikatuko da.

IV.- Etika eta Jokabide Kode honen printzipioak ulertzea eta betetzea EEMeko funtsekin finantzaturako eragiketak kudeatu, jarraitu eta/edo kontrolatzeko eginkizunak betetzen dituzten pertsona guztien erantzukizuna da. Hala ere, komeni da erantzukizun espezifiko batzuk zehaztu eta zehaztea, lanbide- profilen arabera.

Langile guztiek: betebeharrak hauek dituzte:

-Kodean xedatutakoa irakurri eta betetzea.

-Lankideei, hornitzaileei, laguntza teknikoko enpresei, laguntzen onuradunei edo garapen agentziarekin interakzioan diharduen beste edozein pertsonari lan ingurunean zabaltzen laguntzea.

Zerbitzu-arduradunek, aurrekoen gain, betebeharrak hauek dituzte:

-Kodeari buruz sor daitezkeen zalantzak argitzen laguntzea.

-Hori betetzeko eredu izatea.

Zuzendaritza-organoak.

- Langile guztiek Kodea ezagut dezaten sustatzea, bai eta Kodea betetzea etaharen aginduak betetzea sustatzeko betebeharra ere.

Tolosaldea
garatzen

VI. ERANSKINA: IKUR EDO ADIERAZLE GORRIAK IRUZURRARENAURKAKO BORROKAN

Ikur gorriak alarma-seinaleak, pistak edo balizko iruzurraren zantzuak dira. Ikur gorriaizateak ez du nahitaez esan nahi iruzurra dagoenik, baina jarduera-eremu jakin batekarreta gehigarria behar duela adierazten du, iruzur potentzial bat baztertzeko edo baieztatzeko. Jarraian, Europako Batzordeak EGEF, EGIF eta FCren iruzur-adierazleei buruz egindako informazio-oharraren eranskinetan jasotako ikur gorriak jasotzen dira.

A. IRUZURRAK KONTRATUETAN ETA KONTRATAZIO PUBLIKOAN

Iruzur-mekanismo komunak eta errepikariak eta dagozkien adierazleak (alerta-adierazleak)

Eranskin honetan kontratuen eta kontratazio publikoaren esparruko hamasei iruzur- mekanismo komun eta errepikari aurkezten dira, haien deskribapenarekin eta adierazleekin batera.

Aintzatespen orokorra duten mekanismoen zerrenda amaitu gabe dago; mekanismo gehiago egon ahal dira.

Eranskin honek, neurri handi batean, iruzurraren prebentzioaren eta detekzioaren arloko profesionalen instrukzioan ACEFek aplikatzen dituen egitura eta edukiak erabiltzen ditu.

1. Eroskeria

Mekanismoaren deskribapena:

Eroskeria eta legez kanpoko komisioak «baliozko gauzen» bat ematean edo jasotzeandatza, administrazio-egintza batean edo enpresa-erabaki batean eragiteko.

Erosketen ordainketa

Askotan, «Baliozko gauza» ez da dirua (anbiguotasunak aitzakiak errazago asmatzea ahalbidetzen du, behar izanez gero). Hartzailearengan modu ustean eragiteko asmoz emandako edo jasotako edozein onura ukigarri eroskeria izan daiteke. Eroste emandako eta jasotako «gauza baliotsuen» adibide gisa, honako hauek aipa ditzakegu: erakundeak edo enpresak ezarritako maximoa gaintzen duten opariak; «maileguak», baliogabetuak edo ez; kreditu-txartelen erabilera; gehiegizko prezioen ordainketa (adibidez, 500 000 euro 200.000 eurotan baloratuta dagoen apartamentu baten truke); apartamentu baten doako erabilera edo prezio murriztuan; ibilgailu baten doako erabilera leasing-ean; «ordainketa faltsuak, eskudirutan edo banku-komisio gisa».

Kontratua esleitu ondoren, eroskeria gehienak legez kanpoko komisio gisa ordaintzen dira, eta horrek esan nahi du kontratistak kobratzen duen faktura bakoitzaren ehuneko jakin bat ordaintzen duela.

Eroskeria ordaintzeko modua edozein dela ere, prezioak puztu egiten dira edo ondasun eta zerbitzuen kalitatea murriztu egiten da, ordainketen kostua estaltzeko.

Tolosaldea

garatzen

Ordainketa ustelek beste iruzur mota asko errazten dituzte, hala nola faktura faltsuak egitea, mamu-gastuak edo kontratuaren zehaztapenak ez betetzea.

Eragin ustela

Kontratuen eta kontratazio publikoaren eremuan izandako eragin ustelaren ondorioz, honako hauek izaten dira: hautaketa desegokia, iturri bakarreko erosketa bidegabe gisa (kontratazio publikoaren atalasetik beherako hainbat esleipen egon litezke), arrazoirik gabe garestiak diren prezioak, gehiegizko erosketak, kalitate baxuko onarpena eta atzerapenak edo entregarik eza.

Iruzurraren adierazleak:

Eroskeria eta legez kanpoko komisioen adierazlerik ohikoena da kontratista batek langile kontratatzaile batengandik jasotzen duen tratu mesedegarria, azalpenik gabekoa, denbora jakin batean.

Alertaren beste adierazle batzuk:

- Gizarte-harreman estua dago enplegatu kontratatzaile baten eta zerbitzu-emaileedo hornitzaile baten artean;
- Enplegatu kontratatzailearen ondarea azalpenik gabe edo bat-batean handitzen da;
- Enplegatu kontratatzaileak kanpoko negozio estali bat dauka;
- Kontrartistak legez kanpoko komisioak ordaintzen ditu;
- Agiririk gabeko aldaketak edo maiz gertatzen dira kontratuen balioa handitzen duten kontratuetan; - Langile kontratatzaileak uko egiten dio kontratazio publikoarekin zerikusirik ez duen lanpostu batera igotzeari;
- Langile kontratatzaileak ez du interes-gatazkaren adierazpenik aurkezten edo betetzen.

2. Ezkutuko interes-gatazka

Mekanismoaren deskribapena:

Kontratista den erakundeko langile batek kontratu batean ezkutuko finantza-interesentzat badu, edo kontratista bada, interes-gatazka sortzen da. Interes-gatazka potentzial batek ez du lege-ekintzarik jasango, baldin eta enplegu-emaileak behar den unean detektatzen eta onartzen badu. Enplegatu batek, adibidez, isilpean eduki dezake hornidura-enpresa bat edo kontratista bat, fikziozko sozietate bat sor dezake, eta horrekin prezio puztuan erosten ditu hornidurak, edo ezkutuko interesak izan ditzake ondasunen salmentan edo errentamenduan.

Iruzurraren adierazleak:

- Kontratista edo saltzaile jakin batek azalpenik gabeko edo ohiz kanpokofaboritismoaz baliatzen da;
- Etengabe onartzen da lan garestia, kalitate eskasekoa, etab.;
- Enplegatu kontratatzaileak ez du interes-gatazkaren adierazpenik aurkezten edo betetzen;
- Langile kontratatzaileak uko egiten dio kontratazio publikoarekin zerikusirik ezduen lanpostu batera igotzeari;
- Enplegatu kontratatzaileak aparteko negozio bat zuzentzen duela dirudi.

3. Kolusio-lizitazioa

Tolosaldea

garatzen

Mekanismoaren deskribapena:

Eremu geografiko edo eskualde bateko edo industria-sektore jakin bateko kontratista batzuek konspiratu egiten dute lehiari aurre egiteko eta prezioak igotzeko, lizitaziorako kolusio-mekanismo desberdinen bidez.

Eskaintza osagarriak

Eskaintza osagarriak, «Ordezkaigiri» gisa ere ezagutzen direnak, eskaintza benetakoak dirudite, baina benetan bilatzen dutena eroslearen onarpena ziurtatzea da.

Lizitazaile lankideak ados jartzen dira prezio altuko eskaintzak aurkezteko edo zehaztapenekin bat ez datozenak aurkezteko. Horrela, kontratista jakin bat aukeratu eta prezio puztua onartzen da. Esleipendunak bere irabazien ehuneko bat partekatzen du hautatu gabeko lizitazaileekin,

Azpikontratitzen du edo prezio altuko beste kontratu batzuk lortzen laguntzen die. Gezurrezko konpainiek edo enpresa afiliatuek ere aurkez ditzakete eskaintza osagarriak.

Eskaintzak ezabatzea

Lizitazioetako iruzur-mekanismoek arrakasta izan dezaten, lizitazaileen kopurua mugatua izan behar da, eta guztiek konspirazioan ados egon behar dute. Lizitazaile berria edo ez-laguntzailea agertzen bada, prezioaren inflazioa agerikoa izango da. Hori saihesteko, konspiratzaileek beste enpresa batzuk erosi ahal izango dituzte, eskaintzarik aurkez ez dezaten, edo bitarteko sinesgarriagoak erabili parte hartzeari uko egiteko. Konspiratzaileek hornitzaileak eta azpikontratatistak ere hertsatu ditzakete, enpresa ez-laguntzaileekin lan egin ez dezaten, haien monopolioa babesteko.

Eskaintzak txandakatzea

Konspiratzaileek txandakatu egiten dira eskaintza osagarriak aurkezteko edolizitazioan parte hartzeari uko egiteko; horrela, eskaintzarik baxuena aurkezten duen lizitazailea txandakatu egiten da. Txandakatzea eremu geografikoaren arabera izan daiteke — Kontratista batek eskualde bateko errepede guztiak eraikitzen ditu, eta beste batek inguruko eskualdekoak —, lan motaren, aldi baterakoaren eta abarren arabera.

Merkatuaren esleipena

Enpresa laguntzaileak ados jartzen dira merkatuak edo produktu-lerroak zatitzeko eta gainerakoei esleitutako eremuetan ez lehiatzeko, edo neurri kolusiboen bidez bakarrik lehiatzeko, hala nola eskaintza osagarriak soilik aurkeztuz. Batzuetan, langile batzuek lizitaziorako kolusio-mekanismoetan parte hartzen dute — Batzuetan, «Lehiakideak» diren enpresetan finantza-interesak dituzte —, eta prezioen zati bat puztuta jasotzen dute.

Iruzuraren adierazleak:

- Eskaintza irabazlea altuegia da kostuen zenbatespenekin, argitaratutako prezioen zerrendekin, antzeko obra edo zerbitzuekin edo sektoreko batez besteko prezioekin eta merkatuko bidezko prezioekin alderatuz gero;
- Lizitazaile guztiek prezio altuak aurkezten jarraitzen dute;

Tolosaldea garatzen

- Eskaintzetako prezioak jaitsi egiten dira lizitatzailer berri bat lehiaketan sartzen denean;
- Irabazleak eskualdearen, zereginaren edo obra motaren arabera txandakatzendira;
- Galtzen duten lizitatzailerak azpikontratatuak dira;

4. Eskaintza desorekatuak aurkeztea

Mekanismoaren deskribapena:

Iruzur-mekanismo horretan, langile kontratatzaileek barne-informazio erabilgarria ematen diote erraztutako lizitatzailer bati, beste lizitatzailer batzuek ezagutzen ez dutena: adibidez, eskaintza-deialdi bateko partida bat edo batzuk ez direla kontratuan erabiliko (gerta daiteke, halaber, partida lausoak edo asmo handikoak egotea eta lizitatzailerari erantzuteko jarraibideak ematea). Informazio horri esker, enpresa mesedetuak beste lizitatzailerak baino prezio baxuagoa aurkez dezake, eta prezio baxuagoa eskaintzen du azken kontratuan sartuko ez den partidan. Eskaintza desorekatuak aurkeztea da iruzur-mekanismoerik eraginkorrenetako bat, manipulazioa ez baita ohiko beste mekanismoetan bezain nabarmena, eskuratze-iturri bakarrera justifikaziorik gabe jotzea, esaterako.

Iruzuraren adierazleak:

- Partida jakin bati dagozkion eskaintzak baxuegiak dira;
- Dagokion partidaren betekizunak kontratua esleitu eta gutxira ezabatu edo aldatudira;
- Eskaintzen partidak eta kontratu errealekoak desberdinak dira;
- Lizitatzailerak nolabaiteko harremana du kontratazio publikoaz arduratzen direnedo zehaztapenak idazten parte hartu duten langileekin.

5. Hitzartutako zehaztapenak

Mekanismoaren deskribapena:

Eskaintzen edo proposamenen deialdietan lizitatzailer jakin baten kualifikazioetara egokitutako espezifikazioak jaso daitezke, edo lizitatzailer bakar batek bete ditzakeenak. Hori ohikoa da ITko kontratuetan eta beste kontratu tekniko batzuetan.

Zehaztapen murriztaileegiak erabil daitezke beste lizitatzailer kualifikatu batzuk baztertzeko edo justifikaziorik gabeko errekurtsioa eskuratze-iturri bakar batera eramateko eta lehia erabat saihesteko.

Kontratista jakin bati mesede egiten dion zehaztapen itunduen eredu batek ustelkeria iradokitzen du.

Iruzuraren adierazleak:

- Lizitatzailer bakar batek edo lizitatzailer gutxi erantzuten diote eskaintzen deialdiari;

Tolosaldea garatzen

- Zehaztapenak eta enpresa irabazlearen produktua edo zerbitzuak oso antzekoak dira;
- Beste lizitzaile batzuek erreklamazioak aurkeztu dituzte;
- Zehaztapenak aurreko antzeko eskaintza-deialdietan baino nabarmen zorrotzagoak edo orokorragoak dira;
- Ohiz kanpoko zehaztapenak daude, edo ez oso arrazoizkoak;
- Hornitzaile bati egindako esleipen-kopuru handia dago;
- Lizitazio-prozesuan harreman pertsonalak daude kontratatzaileen eta lizitzaile batzuen artean;
- Erosleak marka-izen batekin definitzen du artikulua bat, deskribapen orokor bateman beharrean.

6. Datuak iragaztea

Mekanismoaren deskribapena:

Kontratazioaz, proiektuaren diseinuaz edo eskaintzen ebaluazioaz arduratzen diren langileek isilpeko informazioa iragaz dezakete, laguntza jasotzen duen lizitzaile bati proposamen tekniko edo finantzario bat egiten laguntzeko. Informazio hori, adibidez, gutxi gorabeherako aurrekontuei, hobetsitako konponbideei edo lehia-eskaintzen xehetasunei buruzkoa izan daiteke.

Iruzuraren adierazleak:

- Lizitazio-prozeduren kontrola eskasa da; adibidez, epeak ez dira aplikatzen;
- Eskaintza irabazlea hurrengoaren azpitik dago;
- Eskaintza batzuk laster ireki dira;
- Eskaintza berantiarrak onartzen dira;
- Aurkeztutako azken eskaintza txikiena da;
- Eskaintza guztiak baztertzen dira, eta kontratua berriro ateratzen da lizitaziora;
- Lizitazio-aldian, irabazlea posta elektronikoko bidez edo beste bideren baten bidez komunikatu da kontratazioaz arduratzen diren langileekin.

7. Eskaintzak manipulatzeko

Mekanismoaren deskribapena:

Oso kontrolatuta ez dagoen lizitazio-prozedura batean, kontratazio langileek jasotako eskaintzak manipula ditzakete, kontratista mesedegarri bat aukeratzen dela ziurtatzeko (eskaintzak aldatuz, «Galduz», zehaztapenetan egindako ustezko akatsengatik baliogabetuz, etab.).

Iruzuraren adierazleak:

- Beste lizitzaile batzuek erreklamazioak aurkeztu dituzte;
- Lizitazio-prozedurak prozedura urri eta desegokien pean jartzen dira;
- Jasotako eskaintzetan aldaketak egon direlako zantzuak daude;
- Eskaintza batzuk baliogabetzen dira akatsak dituztelako;
- Lizitzaile kualifikatu bat deskalifikatu egingo da, zalantzazko arrazoiengatik;
- Ataza ez da berriro lizitaziora aterako, jasotako eskaintza gutxienekoa lortu ezarren.

8. Iturri bakarreko justifikaziorik gabeko eskuratzeak

Mekanismoaren deskribapena:

Tolosaldea
garatzen

Mekanismo horrek ustelkeria eragin ohi du, batez ere eredia errepikatzen bada eta zalantzazkoa bada.

Esleipen horiek egin daitezke erosketak zatituz lehiarako lizitazio-atalaseak saihesteko, iturri bakarreko erosketa-egiaztagiriak faltsutuz, zehaztapen oso zorrotzak idatziz edo aurretiko kontratuak luzatuz, lizitazio berri baterako deialdia egin beharrean.

Iruzuraren adierazleak:

- Esleipenak iturri bakar bati egiten zaizkio, lehiarako lizitazio-atalasearen edoberrikusteko goiko atalasearen azpitik;
- Aldez aurretik lehiakorrak ziren kontratazio batzuk jada ez dira lehiakorrak;
- Erosketak zatitu egiten dira lehiarako lizitazio-atalasea saihesteko;
- Lizitazio-deialdia zerbitzu-emaila bati bakarrik bidaliko zaio.

9. Erosketen banaketa

Mekanismoaren deskribapena:

Langile kontratatzaileek erosketa bat bi eskaera edo kontratu gehiagotan banatzen dute, goi-mailako zuzendarien lehia edo berrikuspenak saihesteko. Adibidez, atalasea 250 000 eurokoa bada, 275.000 euroko ondasun eta zerbitzuen erosketa bakarra bi kontratutan bana daiteke, bata 150 000 eurokoa eta bestea 125 000 eurokoa, lizitazioasaihesteko.

Erosketen banaketa («salamiaren teknika» ere esaten zaio) ustelkeriaren zantzua izandaiteke, edo enplegatzaile erosle batek beste iruzur-mekanismo batzuk aplikatzearen zantzua.

Iruzuraren adierazleak:

- Kontratista berari lotutako ondoz ondoko bi erosketa edo gehiago egiten dira, lehiarako lizitazio-atalasearen edo berrikusteko goiko atalasearen azpitik;
- Erosketak arrazoirik gabe banatzen dira; adibidez, lan-kontratu bereziak eta materiala erosteko kontratuak, biak lizitazio-atalaseen azpitik;
- Atalaseen azpitik egiten dira erosketa sekuentzialak.

10. Kontratuen nahasketa

Mekanismoaren deskribapena:

Antzeko hainbat eskaera dituen kontratista batek langile-kostu, ordainsari edo gastuberberak kargatzen ditu horietako batzuetan, eta horrek gain fakturazioa eragiten du.

Iruzuraren adierazleak:

- Antzeko fakturak aurkezten dira zeregin edo kontratu desberdinen esparruan;
- Kontratista berak aldi berean zeregin bat baino gehiagorengatik fakturatzen du.

11. Kostuak bidegabe lotzea

Mekanismoaren deskribapena:

Tolosaldea
garatzen

Kontratista batek iruzurra egiten du nahita, onargarriak edo arrazoizkoak ez diren edo kontratu bati zuzenean edo zeharka esleitu ezin zaizkion kostuak kargatuz. Lan-kostuak materialezkoak baino gehiago kargatu daitezke bidegabe, teorikoki langile baten lana edozein kontratutan karga baitaiteke.

Lan-kostuak manipulatu egin daitezke, gezurrezko ordu-fitxak sortuz, ordu-fitxak edo justifikazio-dokumentazioa aldatuz edo, besterik gabe, puztutako lan-kostuak fakturatuz justifikazio-agiririk gabe.

Iruzuraren adierazleak:

- Gehiegizko edo ohiz kanpoko lan-kargei eragiten bazaie;
- Kontratuaren aurrerapenarekin koherentziarik ez duten lan-kargak eragiten dira;
- Ordu-fitxetan aldaketa nabariak daude;
- Ezinezkoa da ordu-fitxak aurkitzea;
- Material-kostu berberak kontratu bati baino gehiagori dagozkio;
- Zeharkako kostuei eragiten zaie, hala nola zuzeneko kostuei.

12. Prezioak modu desegokian finkatzea

Mekanismoaren deskribapena:

Kontratatik bere prezio-proposamenetan kostuei edo prezioak finkatzeari buruzko datu gaurkotuak, osoak eta zehatzak agertzen ez dituenean ezartzen dira prezioak modu desegokian, eta horrek kontratua garestitzea eragiten du.

Iruzuraren adierazleak:

- Kontratatik uko egiten dio kostuen egiaztagiriak aurkezteari, entregatzea atzeratzen du edo ez da aurkezteko gai;
- Kontratatik dokumentazio desegokia edo osatugabea aurkeztu du;
- Prezioak ezartzeari buruzko informazioa zaharkitua dago;
- Badirudi prezioak altuak direla antzeko kontratuekin, prezio-zerrendekin edo sektoreko batez besteko prezioekin alderatuta.

13. Kontratuaren zehaztapenak ez betetzea

Mekanismoaren deskribapena:

Kontratuaren zehaztapenak betetzen ez dituzten eta bete dituzten itxura egiten duten kontratistek iruzurra egiten dute.

Mekanismo horien adibide gisa, honako hauek aipa ditzakegu: eraikuntza-materialak edo kalitate txikiagoko piezak erabiltzea, errepideak eraikitzeo proiektuetan bide-azpiegitura egokia ez eraikitzea, etab. Halaber, asmoa mozkinak handitzea da, kostuak murriztuz, epeak ez betetzeagatiko zigorrak saihestuz, etab. Mekanismo horietako asko zaila da detektatzen aditu independenteek egindako zuzeneko ikuskapen edo probarik gabe. Batzuetan, iruzurgileak ikuskatzaileak erosten saiatzen dira.

Iruzuraren adierazleak:

- Proben eta ikuskapenen emaitzak ez datoz bat kontratuaren zehaztapenekin;
- Frogak eta ikuskapenak egiaztatzen dituzten agiriak falta dira;
- Kalitatea eta emaitzak txarrak dira, eta erreklamazio-kopuru handia dago;
- Kontratatikaren gastuen erregistroetan egiaztatzen da, adibidez, ez dituela erosi obretarako behar diren materialak, ez duela eta ez duela errentan eman beharrezko

Tolosaldea garatzen

ekipamendua edo ez zuela behar besteko eskulanik lantokian (oharra: egiaztapengurutzatu horiek baliotsuak izan daitezke).

14. Faktura faltsuak, puztuak edo bikoiztuak

Mekanismoaren deskribapena:

Kontratista batek nahita aurkezten ditu faktura faltsuak, puztuak edo bikoiztuak, bere kontura jardunez edo langile kontratatzaileekin kolusioan, ustelkeriaren ondorioz.

Iruzuraren adierazleak:

- Fakturatutako ondasunak edo zerbitzuak ez daude inbentarioan, edo ezin da horien berri eman;
- Ez dago fakturatutako ondasun edo zerbitzuen ordainagiririk;
- Fakturatutako ondasun edo zerbitzuen eskaera zalantzazkoa da edo ez da existitzen;
- Kontratatistaren erregistroek ez dute jasotzen lana egin denik edo beharrezko kostuak egin direnik;
- Prezioak, zenbatekoak, artikuluen edo baldintzen deskribapenak gehiegizkoak dira, edo ez datoz bat kontratuaren xedearekin, eskaerarekin, ordainagirien erregistroarekin, inbentarioarekin edo erabilera-erregistroekin;
- Faktura asko daude, zenbateko bera, faktura-zenbaki bera, data bera, etab. dutenak;
- Azpikontratazioak egin dira modu jarraituan, bata bestearen atzean;
- Eskudiruzko ordainketak egin dira;
- Paradisu fiskaletan inskribatutako enpresei ordainketak egin zaizkie.

15. Zerbitzu fantasmen emailak

Mekanismoaren deskribapena:

A) Langile batek ordainketak baimentzen dizkio fikziozko saltzaile bati funtsak bidegabe erabiltzeko. Mekanismoa ohikoagoa da eskari-, harrera- eta ordainketa-betebeharrak bereizita ez badaude.

B) Kontratistek enpresa mamuak sortzen dituzte eskaintza osagarriak kolusioan aurkezteko, kostuak puzteko edo, besterik gabe, gezurrezko fakturak sortzeko.

Esperientziak erakutsi du iruzurgileek benetako enpresen izenen antzeko enpresenizenak erabiltzen dituztela.

Iruzuraren adierazleak:

- Zerbitzu-hornitzailea ezin da aurkitu enpresen direktorioetan, Interneten, Googlenedo beste bilatzaile batzuetan, etab.;
- Zerbitzu-hornitzaileen helbideak ez daude;
- Zerbitzu-emailak aurkeztutako zerrendako helbideak edo telefono-zenbakiak faltsuak dira;
- Paradisu fiskal batean inskribatutako enpresa batera jotzen da.

Tolosaldea garatzen

16. Produktuak ordezkatea

Mekanismoaren deskribapena:

Kontratuan zehaztutako artikuluak kalitate apalagoko beste batzuekin ordezte da, erosleak horren berri izan gabe. Kasurik txarrean, produktuen ordezkapenak biziak arriskuan jar ditzake, adibidez, azpiegituretako edo eraikinetako akatsengatik. Ordezkapena bereziki erakargarria da kalitate handiko materialak behar dituzten kontratuetan, eta horien ordezkari antzeko itxura duten baina askoz merkeagoak diren beste produktu batzuk erabil daitezke. Batzuetan, detektatzeko zailak diren osagaiak erabiltzen dira. Era berean, bereziki sortutako laginak erabil daitezke ikuskapenean engainatzeko.

Iruzuraren adierazleak:

- Bilgarri ez-ohikoak edo generikoak erabiltzen dira: bilgarriak, koloreak edo marrazkiak, ohikoak ez direnak;
- Espero den itxura ez dator bat benetakoarekin;
- Desberdintasunak daude produktuen identifikazio-zenbakien eta Argitaratuak, katalogoan edo zenbaki-sisteman daudenak;
- Probetan edo funtzionamenduan hautemandako akatsen kopurua batez bestekoa baino handiagoa da, ordezkari pieza goiztiarrak behar dira edo mantentze- edo konpontze-kostuak handiak dira;
- Betetze-ziurtagiriak kualifikatu gabeko edo ziurtatu gabeko pertsona batek sinatuta daude;
- Alde nabarmena dago zenbatetsitako kostuen eta materialen benetako kostuen artean;
- Kontratista atzeratu egiten da, baina azkar erreperatzen da;
- Serie-zenbakiak ez dira ohikoak edo ezabatuta daude; serie-zenbakiak ez datozbat fabrikatzailearen bidezko zenbaki-sistemarekin;
- Inbentarioan edo fakturan jasotako artikuluen zenbakiak edo deskribapenak ez datoz bat eskaeran aurreikusitakoarekin.

B. IRUZURRAK ESKULANAREN KOSTUETAN ETA AHOLKULARITZA-ZERBITZUETAN

Iruzur-mekanismo komunak eta errepikariak eta dagozkien adierazleak (alerta-adierazleak)

Eranskin honetan aholkularitza-zerbitzuen esparruko iruzur-mekanismo komunak eta errepikariak aurkezten dira, haien deskribapenarekin eta adierazleekin batera.

Eskulanari dagokionez, kontabilitate-sistemaren kontrol garrantzitsuenak langile individualarena eta enplegatuak lan egindako denbora zehaztasunez erregistratzeko erantzukizuna onartzearena dira.

Errekonozimendu orokorra duten mekanismoen zerrenda ez da zehatza:

1. Eskulanaren kostuak

Mekanismoaren deskribapena:

Kanpoko egiaztapen fisiko edo independenterik gabe, eskulana oso erraza da manipulatzeko. Enpresaburu batek nahita adieraz dezake eskulan faltsua, zuzena eta zeharkakoa. Kontua da ea langilearen denbora behar bezala kargatzen den benetan lan egin duen proiektuan. (Baliteke hirugarrenek (fakturak, eskaerak, etab.) lan-kostuak frogatzen dituen dokumentaziorik ez egotea).

Tolosaldea garatzen

Iruzuraren adierazleak:

- Gastuen afektazio-eredu bereizgarriak jarraitzen dira;
- Kargatutako kostuak bat-batean eta nabarmen aldatzen dira;
- Gehiegizko edo gehieneko mugetatik gertuko proiektu/kontratueta kargatutakogastuak murriztu egiten dira;
- Kostuak zeharka kargatzen zaizkien enplegatuen ehuneko neurrigabea dago;
- Enplegatu asko birsailkatu dira zuzenetik zeharkakora edo alderantziz;
- Enplegatu berberak etengabe birsailkatzen dira zuzenekoetatik zeharkakoetaraedo alderantziz;
- Kargatutako lan-kostuen barne-kontrolak ahulak dira; langileen ordutegi-fitxak alde aurretik sinatzen dira edo gainbegiraleak betetzen ditu, arkatzez edo ordainketa-aldiaren amaieran;
- Orduak eta euro errealak beti bat datoz edo ia bat datoz aurrekontuan jasotakokopuruekin;
- Egunkariko sarrerak doitu egiten dira kontratuen, I+Gren eta merkataritzalanaren partiden arteko kostuak aldatzeko;
- Kontu sentikorren kostuak kargatzean, igoera edo gutxitze nabarmenak gertatzen dira;
- Inkohorentziak daude langilearen lan-denborari dagozkion gastuen eta bidaia- gastuen artean.

2. Aparteko ordu desorekatuak

Mekanismoaren deskribapena:

Enpresaburu batek aparteko ordu faltsuak adieraz ditzake nahita, aparteko orduengatik kreditu informalk ematen ez bada, baimen gehigarriaren denbora gisa. Kontua da ea langilearen denbora behar bezala kargatzen den benetan lan egin duen proiektuan. Ez dago hirugarrenen dokumentaziorik.

Iruzuraren adierazleak:

- Zuzeneko edo zeharkako profesionalak hainbat proiektuan ordaindu gabekoaparteko ordu asko lan egitea eskatzen da;
- Aldi luze batean, soldatapeko enplegatuetatik egunero lan egindako ordu erregularrak bakarrik kargatzen dira;
- Ordaindu gabeko aparteko orduak kudeatzeko eredu bat dago: lan egindakoaparteko orduengatik abantailak;
- Luzatzen diren kontratu/proiektuetan ordaindu gabeko orduetan baino ez da lanegiten.

3. Aholkularitza-zerbitzuak/profesionalak

Mekanismoaren deskribapena (benetako kasu batean oinarrituta):

Zerbitzuek laguntza egokia jaso zuten, aholkularitza-akordioekin, fakturekin eta txosten zehatzekin. Estalitako gaiak kontratistaren eragiketekin lotuta zeuden, eta gomendio egokiak eman ziren eragiketa jakin batzuen eraginkortasuna hobetzeko. Kontratistak praktikan jarri zituen gomendio gehienak. Erabaki aplikagarriak behar bezala zehaztuta zeuden, eta ordainsariak arrazoizkotzat jo ziren.

Hala ere, kontratatutako enpresa batzuen zerbitzuak ez ziren alde aurretik erabili. Akordioetan ez zen zehazten zer zerbitzu emango zituzten enpresek; hala ere, zehazten zen nork emango zituen zerbitzuak eta zer ordu-tarifa aplikatuko zen. Banakako laburpenak ez zeuden eskuragarri. Enpresa berri horien ordainsariak handiagoak ziren.

Tolosaldea garatzen

Enpresaren ordezkariak ezin izan zituen ordainsari handienak azaldu, ezta enpresa horiek zer emango zuten zehaztu ere.

Bestalde, fakturretan agertzen ziren zerbitzu gehigarrien deskribapenak lausoak ziren eta akordioari baino ez zioten erreferentzia egiten. Gastua oroharreko prezioan egindako zenbatekoa zen, erabilitako orduak, ordu-tarifa, bidaiia-gastuak edo bestelako gastuak banakatu gabe. Ez zegoen ez bidaiia-txostenik, ez bestelakorik. Ez zegoen informazio gehigarririk enpresa horiei buruz. Enpresaburuak emandako zerbitzuen hitzezko bermeak baino ezin izan zituen aurkeztu.

Azkenik, fakturretan posta-kutxa bat ageri zen helbide gisa, eta enpresak ez ziren agertzen telefono-gidan.

Iruzuraren adierazleak:

- Ez zegoen sinatutako akordio edo kontratu formalik; hala ere, kopuru handiak ordaindu ziren «emandako zerbitzuengatik», oso zehaztapen gutxiko fakturen arabera;
- Akordio edo kontratu formalak zeuden, baina oso lausoak ziren eman beharreko zerbitzuei dagokienez, eta ez zegoen gastuak justifikatzeko beste egiaztatagirik, halanola faktura xehatuak, txostenak edo bidaiia-azterlanak;
- Ordaindutako zerbitzuak legeak edo araudiek babestutako informazioa edo datuak lortzeko, banatzeko edo behar ez bezala erabiltzeko erabili ziren;
- Ordaindutako zerbitzuen helburua zen eskaera baten edukian modu desegokian eragitea, proposamen edo aurrekontu bat ebaluatzea, kontratuak esleitzeko iturriak hautatzea edo kontratu, aldaketa edo erreklamazio bat negoziatzea, esleipena kontratista nagusiari edo azpikontratista bati zegokion kontuan hartu gabe;
- Ordaindutako zerbitzuak enpresa-praktikak edo interes-gatazkak debekatzen zituen estatutu edo erregelamendu bat urratzen zuen moduan lortu edo eman ziren.

4. Lan-kategoriak

Mekanismoaren deskribapena (benetako kasu batean oinarrituta):

Kontratista batek azken bi urteetan esleitutako denbora- eta material-kontratu bat (T+M) berritzeko egindako proposamenean, ordu-tarifak proposamenak baino nabarmen txikiagoak ziren, administrazio-kategoriari dagokionez izan ezik. Kontratua lizitaziora atera zenean, jatorrizko proposamenak beharrezko langile guztiak zituen. Kontratua esleitu ondoren, kontratistak proposatutakoak baino soldata txikiagoak zituzten langileak kontratatu/jo zituen. Langile kontratatu berri batzuen kualifikazioak zehaztutako betekizunen azpitik zeuden. Kontratistak langile kontratatu berri asko kualifikatu gabeko lan-kategoriatan sailkatu zituen.

Iruzuraren adierazleak

- Alde handiak zeuden proposatutako kostu unitarioen edo kantitateen eta benetako kostuen artean, lan-esparrua edo -premiak aldatu gabe;
- Fakturazioa zereginen arabera egiten zen beti, kontratuan ezarritako gehieneko mailan. Salbuespen bat egon zitekeen, baldin eta

Tolosaldea garatzen

- kontratuan/eskaeran zehazten bazen zenbat ordu fakturatu behar ziren;
- «Funtsezko enplegatu» gisa proposatutako gizabanako jakin batzuek ez zutenkontratuan lan egiten;
- Proposatutako eskulana ez zen lehendik zeuden langileetan oinarritzen. Joan Kontratazio masiboak beharrezkoak dira. Soldata-tarifa berriak proposamenak baino askoz txikiagoak ziren;
- Langileen gaitasunak ez zetozen bat beren lan-kategoriarako edo kontratuaren zehaztapenetan zehaztutako betekizunekin;
- Enpresak normalean zeharkako gisa kargatzen zituen langileen gastuak kontraturazuzenean kargatu ziren;
- Bazkideen, agenteen, ikuskatzaileen eta bestelako enplegatuen gastuak kargatzean, ez ziren betetzen kontratuaren baldintzak edo enpresak ezarritako kontabilitate-politikak eta -prozedurak.